

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

005.573=30.111=161.2

ПОГОДЖЕНО Декан гуманітарно-педагогічного факультету, кандидат філософських наук, доцент
ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ Завідувач кафедри романо-германських мов і перекладу доктор філологічних наук, професор

І.М. Савицька

М.І. Личук

«» 2022 р. «» 2022 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Прагматика натяку в англomовному дискурсі та в перекладі українською»

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізація: 035.041 – Філологія (германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська)

Магістерська програма: Англійська мова та друга іноземна

Програма підготовки: освітньо-професійна

Керівник магістерської роботи: Лугова Т.М.
Виконала: Славінська М.Р.

КИЇВ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ПРАГМАТИКУ НАТЯКУ ЯК ЛІНГВІСТИЧНЕ ЯВИЩЕ ТА ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	9
1.1 Поняття натяку у лінгвістичній науці	9
1.2 Концепції щодо класифікації натяків. Натяк як вид інтертексту	12
1.3 Функціонально-стилістичні особливості натяку	24
1.4. Функції натяку в тексті	27
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2 ЛЕКСИЧНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАТЯКІВ	32
2.1 Способи, особливості та складності перекладу натяків	32
2.2 Відтворення натяків в українському перекладі: лінгвокультурний аспект	47
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3 ПЕРКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ СПОСОБІВ ВІДТВОРЕННЯ НАТЯІВ	60
3.1 Методологія дослідження	60
3.2 Аналіз прийомів відтворення натяків в українському перекладі	66
Висновки до розділу 3	84
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	90

ВСТУП

НУБІП України

Актуальність дослідження. Сьогодні вчені надають великого значення дослідженню феномену інтертекстуальності. Центральним у цьому процесі є переклад підказок. Дослідження особливостей перекладу афоризмів є глибокою та важливою роботою. Переклад їхніх робіт є необхідним і тривалим процесом, оскільки вони дуже важливі для адекватного та надійного перекладу оригінального тексту. У сучасному світі для читачів і перекладачів необхідно не тільки отримати «сухий» переклад тексту, але й передати весь характер, мотивацію та хвилювання оригінального тексту таким, яким він є. Однак тиражування та доставка реплік є досить складним процесом, який створює багато проблем і труднощів при їх використанні. Вони властиві кожній мові, нації, культурі, епосі і пов'язані з пластом лінгвокультурних особливостей.

Натяк становить значну перекладацьку проблему, що пов'язано насамперед з культурологічним аспектом. Явища, події, персоналії, які є характерними для однієї культури, можуть не мати ніякого значення для іншої, а завданням перекладача є адекватна передача інформації.

Основна мета будь-якого тексту – вплинути на читача. Його основне завдання – не просто ознайомити читача з певною інформацією, а переконати його в правильності й достовірності даного факту, сформувати його позицію й ставлення до певних подій і навіть певною мірою маніпулювати його свідомістю, нав'язуючи Люди. «Правильна» думка читача про певну ситуацію. Цим можна пояснити емоційність та експресивність подачі інформації, оскільки «суха» подача інформації не викликає у читача необхідної реакції, а спонукає його до логічного аналізу поданої інформації для формування власної думки. Для цього використовуються різноманітні стилістичні прийоми, що створюють ефект емоційної насиченості тексту, що робить його більш виразним.

До цього стилістичного прийому належить натяк. Проте, на відміну від інших стилістичних прийомів, алюзії є більш складним і багатогранним явищем. Алюзії використовуються, щоб окреслити дійсність більш рельєфно та тривимірно, пов'язуючи її з історичною подією, знаменитістю, фольклором, літературою тощо.

Характерною ознакою натяку є те, що він прямо чи опосередковано передбачає подію чи факт. Інтерпретація натяку вимагає від читача високого рівня історико-культурних знань, оскільки автор не у всіх випадках посилається на загальновідомі факти.

Універсальність концепції натяку не тільки зробила його одним із найпоширеніших стилістичних прийомів, але й привернула велику увагу науковців. Як складна структура, що містить семантичні, стилістичні та прагматичні аспекти, алюзії досліджуються на різних варіативних площинах.

Вивченням натяку займаються такі наукові дисципліни, як літературознавство, культурологія та стилістика. Феномен алюзій є особливо гострою проблемою в перекладознавстві, адже як ефективно відтворити алюзії в перекладі завжди було гострою проблемою. Основна складність полягає в тому, що в більшості випадків натяку є дуже складним прийомом, і важко, а

часом і неможливо знайти відповідник, який зберігає той самий ефект, що й оригінал.

Ускладнює проблему ще й той факт, що натяк нерозривно пов'язаний з реальними історичними подіями, персоналіями, фактами біографії діячів культури та історії, літературними творами та витворами мистецтва, а читач не завжди володіє достатньою кількістю фонових знань, щоб дешифрувати суть алюзійної одиниці.

Актуальність цієї магістерської дисертації полягає в тому, що натяк належить до найбільш широкочживаних прийомів у англомовних текстах, але попри те, що алюзія часто була об'єктом досліджень різних дисциплін, у лінгвістиці не явище ще й досі залишається маловивченим, особливо в парадигмі лінгвокультурологічних та перекладознавчих досліджень. Цим

зумовлюється необхідність дослідження особливостей відтворення англомовних натяків в українському перекладі з урахуванням лінгвокультурних чинників.

Натяк є частиною ширшої проблеми перекладу. Велика кількість питань, пов'язаних із виявленням і перекладом алюзій, свідчить про важливість і необхідність детального дослідження, узагальнення та дослідження з метою повноцінного перекладу текстів, який допоможе виявити закономірності процесу міжтекстової взаємодії та повніше відчутти мотивацію тексту.

Аналіз наукових праць і публікацій. Важливість і необхідність вивчення особливостей перекладу натяків визначається зростанням інтересу багатьох науковців. Під час написання магістерської роботи використовується велика кількість джерел інформації. Важливою письменницькою працею є книга Павліка Е. С. «Комунікативний і прагматичний потенціал алюзій в англійському мас-медійному дискурсі та їх репрезентація в українському перекладі», яка містить теоретичний і практичний аналіз алюзій в англійському дискурсі. Цікавою та пізнавальною є стаття Л. Д. Бурковської «Проблеми стилістичного прийому при перекладі алюзій», у якій аналізуються основні проблемні моменти перекладу при вживанні алюзій. На особливу увагу заслуговує стаття Яреми О. Б. «Типологія та функція алюзій», у якій подано комплексну типологію алюзій у текстах. Не менш важливою є праця О. М. Копильна «Репрезентація авторських натяків у художньому перекладі», де автор детально описує спосіб передачі натяку

Вивчення та дослідження перекладу натяків завжди привертало увагу дослідників, існує велика кількість статей, монографій тощо, які присвячені цій темі, але дослідження проблеми є цінними в тому, що примушує аналізувати та робити нові відкриття.

Об'єктом дослідження є переклад англомовних лексико-семантичних алюзивних одиниць – натяків (на основі медіа матеріалів).

Предметом дослідження є особливості перекладу текстів, які містять натяки.

Метою роботи є теоретичне та практичне дослідження прагматики натяку в англomовному дискурсі та в перекладі українською мовою.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі використовувалися загальні, лінгвістичні та перекладознавчі **методи дослідження**. Серед загальних методів дослідження було використано метод **аналізу та синтезу** для детального вивчення явища натяку, особливостей її функціонування в медіа матеріалах, що дали змогу отримати дані необхідні для точніших висновків. За допомогою методу **індукції** було досліджено основні концепції типології натяків, запропоновані різними вченими, а за допомогою методу **дедукції** – виділено головні функції алюзійної одиниці (натяку) в тексті. Для підбиття підсумків досліджуваного матеріалу використовувався **метод узагальнення**. За допомогою **статистичного методу** було проведено аналіз тематик текстів, де натяк є частим прийомом.

Серед лінгвістичних методів дослідження було використано **описовий метод**, який допоміг визначити семантичні та структурно-функціональні особливості натяку в медіа матеріалах, також використовувалися соціологічні прийоми, зокрема прийом **«слів і речей»** для дослідження історії походження алюзійної одиниці, щоб встановити її зв'язок із позначуваним нею фактом, прийом **стильового аналізу**, щоб встановити особливості натяку як одного із художніх засобів тексту, прийом **«тематичних груп»**, який уможливив поділ натяків на семантичні групи та **контекстуально-інтерпретаційний метод** за допомогою якого було розкрито авторський задум.

Для дослідження проблеми відтворення натяку в українському перекладі було прийнято **метод трансформацій**, проаналізовано найбільш вживані способи перекладу алюзій та визначено частоту їх використання за допомогою контент-аналізу.

Теоретичне значення та наукова новизна цього дослідження полягає в тому, що в ньому **систематизовано** класифікації алюзійних одиниць (натяків) на основі різних критеріїв, **проаналізовано** засоби реалізації натяків у медіа текстах, **досліджено** специфіку функціонування натяків у британській

та американській пресі, зокрема їх семантичні та структурно-функціональні особливості (в тому числі за допомогою корпусу), а також розглянуто проблему відтворення натяків в лінгвокультурологічному аспекті, що дозволяє використовувати теоретичні здобутки дослідження для подальшого вивчення явища алюзії.

Практичне значення роботи визначається можливістю теоретичного та практичного використання її матеріалів та отриманих результатів для дослідження способів відтворення англомовних натяків в українських перекладах.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел і літератури.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1.

ПРАГМАТИКУ НАТЯКУ ЯК ЛІНГВІСТИЧНЕ ЯВИЩЕ ТА ОБ'ЄКТ
ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1.1 Поняття натяку у лінгвістичній науці

Дослідження натяків може мати два напрями: літературний і мовний.

Він заглиблюється в питання когнітивної лінгвістики, міжкультурних відносин або інтертекстуальності. Кількість питань, охоплених наведеними запитаннями, досить велика, тому вибір того чи іншого актуального наукового напрямку чи питання залежить від поставленого завдання [52, С. 393-395].

У мовознавстві завжди гостро стояла проблема виявлення алюзій.

Алюзії, як правило, вважаються нормальними й відповідними явищами, поширеними в мовному дискурсі. Також у широкому сенсі воно визначається як непряме посилання на той чи інший письмовий текст або загальновідомий факт.

Проте натяк є багатоаспектним, функціональним явищем, що відкриває можливість для його різнобічного вивчення. За словами У. Харріса: «Поняттю натяк часто дається спеціальне визначення, яке відповідає цілям та інтересам конкретного дослідження» [38].

Спочатку натяк вважався суто риторичним образом. В епоху раннього Відродження це було те саме, що каламбур або гра слів, тому використовувалося переважно в сатирі. Натяк може полягати в тому, що одна буква просто замінює іншу, що призводить до комічної двозначності. Деякі дослідники того часу вважали, що сугестія — це мінімальне явище, на рівні звуку чи складу, що зміна слова може суттєво змінити значення, а іноді й навпаки.

Термін «натяк» датується серединою XVI ст. і походить від латинського «alludere» («еміятися, натякати») або «ludere» («грати») та означає «an

expression designed to call something to mind without mentioning it explicitly; an indirect or passing reference” [77]. Пізньолатинський варіант «alusion», що походить від «ludo» («граю»), викликає сумнів або навіть заперечує його глибину, серйозність і піднесеність) [52, с. 393–395].

За часів Ф. Бекона (1561-1626) алегорії та деякі яскраві паралелі в алегоріях або метафорах називали алюзіями, так що, крім «описової» і «репрезентативної» поезії, критики виділяють «алюзійні» вірші. З початку XVII ст., за Г. Блумом, починає з'являтися справжнє визначення сугестії, як непрямого, прихованого посилання, яке обов'язково містить сугестію.

Досліджуючи історичний розвиток цього поняття, Г. Блум визначає термін «сue» як синонім поняття галюцинації («галюцинації») [6, с. 26].

Активне дослідження і вивчення натяку почалося в XX столітті, і саме в цей час натяк стали вважати будь-яким явним, прямим посиланням. Вивчення натяку як явища викликало значні суперечки серед багатьох дослідників і сприяло різноманітним поясненням цього.

Сучасний словник Cambridge Dictionary дає наступне визначення натяку: “something that is said or written that is intended to make you think of a particular thing or person” та наводить як приклад наступні речення [78]:

The film is full of allusions to Hitchcock.

Her novels are packed with literary allusions (Cambridge Dictionary).

На думку І. Р. Гальперіна, натяк — «це літературний акт посилання на будь-який попередній текстуальний референт, який передбачає наявність фонових знань (сукупність свідчень культурно-, матеріально-історичного, географічного та прагмалінгвістичного характеру, які є у носія певної мови та викликає у нього відповідні асоціації» [73].

Українська Радянська Енциклопедія визначає алюзію як стилістичний образ, який «містить вказівку, аналогію чи припущення про певний історичний, міфічний, літературний, політичний чи побутовий факт, зафіксований у текстовій культурі чи розмовній мові»⁷⁴. підставою для виведення натяку, як правило, з використанням відомих історичних або

крилатих фраз: «Прокрустове ложе», «Рубікон пройдено» (Баранцев К.) тощо.

Наприклад, назва літературного твору В. Барки на В. доби великого голоду в Україні «Князь Жовтий» був натяком головному героєві біблійної книги

«Одкровення» вершнику жовтого коня: «Глянув я, аж ось кінь лисий. А той, хто сидить на ньому, його звать Смерть, і пекло слідує за ним. Влада, дана їм,

— поразка мечем, голод, чума і чверть звірів земних» (переклад Івана Оєнка) (Жовтий князь. В. Барка).

Дослідник М. А. Ігнатенко у Великій українській енциклопедії дає визначення терміну «літературна алюзія», вказуючи, що це «художньо-

стилістичний прийом, навіювання, посилення на літературний твір чи історичну подію, які будуть глибокими читачами». лисиця на щиті лежить, чудо з верхівки дерева кличе» (М. Рильський. Слово про праматір) зрозуміла,

коли читач знає першоджерело — «про Ігореве слово рух» [37, с.52- 56]. Автор

стверджує, що цю алюзію «можна тлумачити як засіб інтертекстуальності, спосіб мислення про літературні твори в рамках літературної традиції» тип

алегорії, який, на відміну від інших, пов'язаний з певними фактами, історичними подіями, подіями в галузі мистецтва: Клятва Ганнібала, Важіль

Архімеда, Вічний революціонер .

Визначення терміну «натяк» дуже різняться, але всі запропоновані варіанти погоджуються тлумачити натяк як непрямі посилення на відомі факти, події чи людей, починаючи від історичних подій і закінчуючи

використанням, натяками та недомовленнями; від посилень на літературні сюжети та персонажів до біблійної молитви та міфологічних сюжетів, від

посилень на факти минулого до фактів сучасного суспільного життя. Частота натяку підтверджує не лише актуальність стилістичних прийомів у національних мовах, а й важливість роботи з тим чи іншим образом у культурі.

Сугестивне слово, як і будь-яке інше слово, репрезентує через свідомість людини елемент дійсності, набутий у процесі осмислення суспільної

свідомості певної країни.

НУВІП УКРАЇНИ

1.2 Концепції щодо класифікації натяків. Натяк як вид інтертексту

Незважаючи на наявність численних праць, присвячених детальному вивченню сугестивних феноменів, проблема їх класифікації залишається недостатньо вивченою і викликає багато суперечок у науковому середовищі.

Класифікація натяків відрізняється за критеріями та ознаками, на яких вони базуються. Найповніша, але й найповерхневіша класифікація типів підказок така [38, с.178]:

1) Натяк – посилання на нещодавні події (Like a Butterfly: Obituary: Muhammad Ali died on June 3 at 74 years) [103];

2) особистісні натяки – цитування біографічних фактів автора (“Around the World in 80 Flavors”) [94, с.52];

3) Метафоричні алюзії – такі алюзії мають на меті передати супровідне повідомлення (намальована сцена – це мій світ. Я знаю лише тіні, я думаю, що вони справжні) [105];

4) Імплицитна алюзія – наслідування стилю інших письменників (два роки тому великий американець підписав закон «Тортилла-Волл»)[19];

5) структурний натяк – відображає структуру іншого літературного твору (No! I am not Prince Hamlet, nor was meant to be; am an attendant lord, one that will do; to swell a progress, start a scene or two; advise the prince...) [101]

Але існує багато інших категорій типів підказок на основі різних факторів і критеріїв. Зокрема, семантичну (або тематичну) класифікацію алюзій запропонував М. Д. Тухарелі, який розділив алюзії на три категорії, кожна з яких поділялася на підкатегорії [64, с. 14]:

1) Власні імена (імена осіб, назви тварин, топоніми, космічні назви, ктематоніми — це включає назви історичних подій, фестивалів і творів мистецтва, теоніми — це включає імена богів, демонів, міфологічних персонажів) (*She thinks that she loves me, and Christopher Columbus thought he was in India*) [97, с. 81];

2) Біблія, міфологія, література, історія та інші реалії (*When the volcano erupted, the nearby forest was **swallowed up** in dust and ash like **Jonah***) [104];

3) Відлуння цитат, модних слів і спогадів («Одруження в бочці» *Marriage made in barrels*) [96, с.246]

Але існує багато інших класифікацій видів натяків, які ґрунтуються на різних чинниках та критеріях.

Проте класифікація, запропонована М. Д. Тухарелі, є досить незрозумілою, оскільки дослідники не відносять художні твори до літературних натяків, а вважають, що імена богів і міфічних істот не належать до біблійних міфологічних алюзій.

Більш детальною є семантична класифікація, запропонована Н. Ю. Новохачовою.

Дослідниця виділяє 14 категорій реплік [49, с.20].

1) Література та мистецтво (*Mysteries of Trade Diplomacy*) [103];

2) фольклор (*The current situation is the theater of absurd: the leadership from the top acts like **Brownie***) [107];

3) Міф (*After winning 6 out of 10 nominations her mood was that of **Aphrodite** triumphing. She looked life—radiant, ecstatic and undeniably wonderful*) [103];

4) Кінематографічні (*The **Empires strike back***) [101];

5) Пісенні (*But it is for sure: his **art must go on***) [111];

6) Газетно-публіцистичні (*China risks '**Great Wall of Self-Isolation**'*) [108];

7) Крилаті (*As the government **sows**, so it **shall reap***) [104];

8) Офіційно-ділові (*This issue has got an unearned attention. After all, it doesn't deal with the **problems stated in 1979 convention***) [107];

9) Проміжні (*To test or **NOD-2 test: what is the question?***) [106];

10) Біблеїзми (*Antony Martial is facing a **Baptism of fire** at Manchester Unite*) [95, с.48];

11) Наукові (*But we are all aware that not everything in life is as easy as the **particles attraction***) [102];

12) Контамінація засобами вираження (*The win-end justifies the means. Though not always*) [110]

13) Власне ім'я (*British Cleopatra: in an exclusive interview fashion queen Stella McCartney explains why she's known to be demanding and even unbearable to work with*) [107].

14) Історичний (*Tough, beautiful and to some extent cruel: the life path of the Iron Lady*) [104].

У її класифікаціях дослідники розглядали кожну категорію алюзій окремо, що, у свою чергу, показало, що існує достатня кількість семантичних і тематичних таксономій для полегшення детального вивчення досліджуваного явища.

На думку А. Г. Мамаєвої, яка запропонувала семантичну класифікацію, натайки, що складають основну тему твору, мають тематичне значення [41, С.

12]. Тож дослідники класифікують сигнали як: тематично помітні чи домінуючі (*I suppose people of our generation aren't able to die for good causes any longer. We had all that done for us, in the thirties and forties, when we were still kids.*

There aren't any good, brave causes left. If the big bang does come, and we all get killed off, it won't be in aid of the old-fashioned grand design. It'll just be for the Brave New nothing-very-much-thank-you.) [105] і фрагментовані репліки локальної дії: ці репліки лише сприяють семантичному розвитку конкретних

уривків тексту, їм не вдається зв'язати та інтегрувати текст у семантичне ціле (*Hong Kong marks Tiananmen amid tension over China's influence*) [101].

А. Г. Мамаєва також визначає два принципи реалізації підказок у контексті [41, с.16]:

- 1) **Принцип співставлення**, коли символ натайки зіставляється із символом особи, події, ситуації, твору.

Принцип зіставлення стосується існування аналогії між реплікою та конкретним об'єктом тексту, і існує три типи зіставлення: на основі принципів подібності, полярності та неумірності;

- 2) **Принцип поєднання інформації**, що міститься в класичному оповіданні, з логічним змістом предмета в словах, словосполученнях і реченнях.

На думку А. Г. Мамаєвої, при виконанні натягу за принципом полярності, натяк і його оточення перебувають у семантично протилежних відносинах, що виникають із загальновідомої інформації про натяківний факт та реалізується по-новому в конкретному контексті [41, с. 17].

Результатом цього протиставлення є натяківна іронія, яка виникає, коли:

- 1) фіксоване значення алюзії суперечить тлумаченню цього значення у творі;
- 2) інформація про факт про алюзію не узгоджується з інформацією про характерні риси певного персонажа.

Іншим способом реалізації натягу у контексті є **принцип зіставлення**, який, за словами А. Г. Мамаєвої, «є необхідним для створення натяківного каламбуру» [41, С. 16]. Цей прийом виникає, коли безпосереднє значення слова стає засобом для значення самого натягу.

Недослідженими є і прагматичні чинники алюзій. Найбільш детально дослідження цього питання провів І. С. Ярошевич. Дослідники підійшли до вивчення реплік з когнітивно-методологічної точки зору, виходячи за межі суто лінгвістичних параметрів. Згідно з нею, навіювання не лише втілюється в інформативних елементах, запозичених із прецедентних писемних текстів (одяг не є досконалим шедевром) [100], але й може передавати певний зміст, використовуючи для цього інші системи символів, а також поза межами простору текст. Обмеження часу (це найпопулярніша битва з часів Гітлера і Сталіна - 180 мільйонів американців із тремтливими руками й блукаючими очима за подвійну ліквідацію) [106], [75, р. 120]. З цього можна зробити висновок, що передбачуване явище є функціональним.

Беручи за основу графічний, семантичний та функціональний критерій,

О. М. Дронова запропонувала наступну класифікацію натяків:

- 1) семантико-стилістична (*Well-heeled man, impoverished man*) [99];

2) текстологічна (*But such relationships remind the most tragic love story ever, don't they?*) [98, с. 214];

3) тематична, джерелом якої виступають біблійні, релігійні, літературні та фольклорні тексти, римівки, міфи, історичні реалії, рекламні слогани (*She met her Waterloo at the Iowa caucus*) [96, с. 301], [19, с. 22]. Об'єктом натяку виступають особи, місця, події, мистецькі, літературні та живописні твори, скульптури тощо.

С. В. Перкас запропонував свою класифікацію натяків, в основу якої покладено критерії прямого та переносного вживання власної назви. Вчений стверджує, що натяки можна вживати як буквально, тобто без метафоричних трансформацій (*Everything was going well until that Benedict Arnold gave our trade secrets to the competition*) [109], також можна використовувати в переносному значенні (*Arthur Andersen rises from the ashes*) [103].], [51, с. 141].

Власні назви, вжиті в прямому значенні, використовуються для створення художніх деталей, які додають додаткову інформацію до трактування тексту та його героїв. На противагу цьому власні імена в переносному значенні є стилістичним прийомом, у якому натяк є основою для створення метафор, порівнянь чи епітетів.

Крім того, С. В. Перкас запропонував класифікувати власні назви за предметом звернення (імена авторів, осіб, інших літературних творів) [51, с. 142].

Досить широку класифікацію антропонімів натяків, на противагу класифікації С. В. Перкаса, представила М. А. Соловйова, в своїй роботі вона виділила наступні різновиди натяків:

1) марковані натяківні антропоніми – одиниці, які супроводжуються в тексті маркерами порівняння: *like, as if, a kind of, similar to, a sort of etc* (*What has gone out of fashion a long time ago are sideburns similar to Elvis's*) [110];

2) немарковані антропоніми – одиниці, які відповідно не супроводжуються маркерами порівняння (*Good news for those who love 50's fashion: Marilyn Monroe things will be trendy again*) [95, с. 21], [61, с. 26].

Мовна одиниця натяку утворює певний системний рівень: це твердження покладено в основу класифікації Є. Н. Коваленко. У свою класифікацію дослідниця включила такі критерії, як репрезентація репліки в мовній діяльності, характер зв'язку між реплікою та джерелом, семантичний обсяг репліки та зворотний потенціал репліки, тобто її здатність. Формувати багаторівневі асоціативні зв'язки. Він також поділяє підказки на прості та складні [29, с.7]

Прості натяки — це натяки, засновані на зверненні до об'єкта та прецедентного вихідного тексту. Простий натяк ділиться на два підвиди:

1) простий, однозначний натяк, який має значення та виражає певну характеристику об'єкта (*The CEO **sold** his employees **down** the river by cutting their benefits while raising his own salary*) [111];

2) Простий багатозначний натяк з двома або більше значеннями, який передає характеристики предмета (*This company is **carrying the weight of the world** on their shoulders*) [108].

Складний натяк — це натяк, який представляє два або більше об'єкта. Як і простий натяк він поділяється на підвиди:

1) складний багатокомпонентний натяк. Такий натяк представляє два або більше об'єкта, які виникають на основі одного прецедентного тексту-джерела (***Three-score and two years ago** he has taken charge, but this period of time he seemed to forget that **all people are created equal***) [102];

2) складний комбінований натяк — це натяк, який представляє два чи більше об'єкта, які відносяться до різних прецедентних текстів-джерел (***We, the people, declare today that the most evident of truths—that all of us are created equal—is the star that guides us still, just as it guided our forebears through Seneca Falls, and Selma, and Stonewall, just as it guided all those men and women, sung and unsung, who left footprints along this great Mall, to hear a preacher say that we cannot walk alone, to hear a King proclaim that our individual freedom is inextricably bound to the freedom of every soul on Earth***) [106].

Р. Ф. Томас у своїй класифікації поділяє натяк на шість категорій відповідно до способу представлення:

1) Випадкові посилання (зазвичай нагадують щось, що насправді не стосується нового контексту) (*Fifteen years of feuding! The Duchess of Cornwall, otherwise known as Camilla Parker Bowles, has despised Prince Williams's stunning wife, Duchess of Cambridge Kate Middleton, since she first laid eyes on her, royal biographer Christopher Andersen writes in his scandalous new tell-all, **Game of Crowns***)

2) одиничне посилання (що передає контекст нової ситуації) (***The D Word: Will Finally Admitting She is Angry and ready for the litigious divorce due to the tangible property issues***) [105];

3) посилання на себе (коли автор цитує власний твір) (... *each **mouth** holds a sinner... head locked inside, he flails his legs*) [109];

4) виправлення підказок (підказок, джерело яких містить протилежне значення самій підказці) (***Bad News Is Good News***) [109];

5) очевидне посилання (натяк порушує намір) (*For our company they were **hosts of Midian** but thanks to them we developed one of the best financial schemes*) [101];

6) конфлатація (натяк, який одночасно вказує на декілька джерел) (*In 2011, **Bajju Bhatt** and **Vladimir Teney**, both Stanford physics graduates, were living in New York, building trading systems for large institutional investors and hedge funds. After **Occupy Wall Street**, they decided to apply their expertise to improve access to the financial-services industry for young people. In 2013 they founded **Robinhood**, a commission-free trading app. **Robinhood** is now the fastest-growing brokerage, with more than \$3 billion in trading volumes. Its almost 1 million customers have saved some \$70 million in trading commissions*) [103], [90, с. 180].

Найбільш вивченим типом натяків (на відміну від алюзій кінофільмів, музики чи соціокультурних алюзій) є текстові алюзії, які викликають особливий інтерес дослідників.

Текстовий натяк — Саме ідентифіковані елементи, які навмисно вставлені, пов'язують читачів з оригінальним текстом з інших джерел. Ці елементи називають делегатами або токенами. Н. Д. Білоніжко визначає текстові алюзії як «усні алюзії на відомі рецепієнту літературні твори, тобто на прецедентні тексти» [8, С. 25]. Це означає, що текстові підказки посилаються на числа в інтєртексті.

Варто зазначити, що слово «прецедентність» є дуже важливим і актуальним, оскільки поняття прецедентного тексту було введено в лінгвістику Ю. Н. Карауловим. Під цим поняттям він розумів такий текст [25,

с.114]:

- тексти, які мають значення для певної особистості (впізнавальному або емоційному плані);

- тексти, які відомі оточенню особистості, включаючи її попередників та наступників;

- тексти, до яких в дискурі певної мовної особистості відбувається неодноразове звертання.

Текстові натяки в їх співвідношенні з характером прецедентного тексту прийнято поділяти на міфологічні, біблійні, літературні тощо.

До засобів вираження текстового натяку відносять [8, с.26]:

1. окреме слово або варіант слова, які можуть забезпечити асоціативну прив'язку до конкретного прецедентного тексту, зокрема:

- а) авторські неологізми;

- б) рідкі фонетичні, орфографічні чи інші варіанти слів;

- в) власні імена міфологічних та літературних героїв, які лежать в основі ономастичної натяки.

2. ряд однослівних одиниць, які не відображають компонентної, позиційної чи граматичної структури вихідного текстового фрагменту.

Текстові натяки мають свої семантичні особливості. Як правило, таких характеристик дві:

- Контекстуальна, тобто можливість поверхневого розуміння. Непрямі, імпліцитні ознаки, «вторинні посилання» є ознаками алюзій. Таким чином,

зазначає Г. Мейер, у новому контексті алюзії мають подвійне значення: безпосередній сенс формується наявним текстом, а прихований виправданням. Тому він називає текстові підказки «зашифрованими

цитатами» [63, С. 281]. Здатність розпізнавати текстові підказки та здатність розпізнавати саме виправдання за одним-двома словами залежить від здібностей читача. Таким чином, текст можна читати на двох рівнях: на рівні сюжету (тобто буквально) і на рівні виправдання;

- Стисливість. З цієї точки зору текстовий натяк вважається номінативною згортокою оригінального тексту або його фрагментів, яка замінює його зміст [63, С. 283].

На думку В. П. Москвина текстовому натяку притаманна певна асоціативна опора. Вчений виділяє два випадки опори натяку: опора на претекст та опора на прецедентний текст [45, с. 132]. Тестовим натяком є стилістичний прийом, який полягає в трансформації та натяку на прецедентний текст або претекст. Цей вид натяку може мати літературне та нелітературне походження, його основою є загальновідомі тексти.

Тому в лінгвістиці не існує єдиної класифікації типів репліки. Загалом класифікація реплік залежить від їх змісту, структурної семантики чи функціональних ознак. З огляду на всі його характеристики сугестивний феномен зазвичай розглядають у комплексі кількох класифікацій.

Дослідження поняття інтертекстуальності почали формуватися в середині ХХ-го століття, хоча інтертекстуальність як явище взаємовідносин між різними текстами існувала задовго до початку цих досліджень. Термін інтертекстуальність як процес був введений Ю. Крістєвою в статті "Бахтін. Слова, діалоги, вигадка" в 1967 році. Він використовується для представлення зв'язків між текстами – транспозиція – це трансформація та перехід символіки з одного в інший [32, р. 433]. Концепція інтертекстуальності Ю. Крістєвої

ґрунтується на теорії діалогічної взаємодії М. М. Бахтіна, яка ґрунтується на концепції металінгвістики, діалогу між текстом і контекстом, і теорії анаграм Ф. де Сосюра, яка має відношення до інтертекстуальності, оскільки

Інтертекстуальність і анаграми, приховані в тексті та потребують додаткового пояснення.

Згодом М. Ріффатер (1980), М. Поістер (1985), К. Перрі (1984), О. О. Селіванова (2006), Т. Є. Некряч (2010), О. М. Дренов (2006) та багато інших.

У результаті широких досліджень термін *інтертекстуальність* отримав багато тлумачень. Здебільшого інтертекстуальність трактується як посилення на визначення М. Ріффатера «Інтертекстуальність — це процес, інтертекстуальність — це продукт» [87, С. 628].

Суперечки серед дослідників тривали в 1960-х і 1970-х роках, і лише в цей період лінгвісти та літературознавці погодилися, що інтертекстуальність має широкий спектр функціональних і експресивних обмежень, про що свідчить аналіз інтертекстуальності різного ступеня кореляції. Текст, розташування та динаміка авторського створення нових інформаційних повідомлень. Отже, можна зробити висновок, що інтертекстуальність охоплює абсолютно весь текстовий простір, і що новий твір являє собою набір готових елементів загального «текстового універсуму». М. Ріффатер пропонує більш чітку структуру.

Дослідники виділяють три основні типи інтертекстуальності [87, С. 630]:

- комплементарний (його суть полягає в тому, що у кожного знаку є як пряме, так і приховане значення, а завданням читача є інтерпретація тексту як негативу);

- медіативний (за цим типом співвідношення тексту до інтертексту відбувається шляхом посередництва третього тексту-інтерпретанта як знака до його об'єкту);

- інтратекстуальний (полягає в тому, що інтертекст є частково закодованим в тексті і стилістично та семантично відрізняється від нього).

Подальші дослідження все більше будують інтерактивні ієрархії текстових, формальних і експресивних областей, які, у свою чергу, звужують сферу інтерпретації понять у текстах. Тому німецькі лінгвісти У. Бройх (1985) і М. Поістер (1985) розділили однотекстові та систематичні текстові цитати на

більш специфічні типи інтертекстуальних цитат. Основними критеріями цього поділу є: референтний, діалогічний, структурний, комунікативний, саморефлексивний та вибірковий. Такий підхід дозволяє краще представити інтертекстуальні явища на основі конкретних принципів [78, с.79], [86, с. 62].

Наприкінці 20 століття Ж. Женетт ввів у лінгвістику новий термін «транстекстуальність», який мав замінити поняття інтертекстуальності. Термін охоплює п'ять категорій, заснованих на різних типах взаємодії між текстами [80, р. 217]:

- власне інтертекстуальність – явна чи прихована співприсутність одного тексту в іншому (натяк, цитата, плагіат);
- паратекстуальність, яку визначають як відношення тексту до свого заголовка та інших другорядних маркерів – паратекстів;
- метатекстуальність, яка є відношенням одного тексту до іншого без згадування його джерела;
- гіпертекстуальність, яку називають відношенням, яке на основі модифікації тексту у формі висміювання, пародії, карикатури об'єднує його з іншим текстом;
- архітекстуальність, яка є відношенням тексту до жанру.

Класифікація Ж. Женетта стала основою для нової теорії Н. О. Фатєєва доповнила існуючу класифікацію ще одним класом – інтертекстуальністю, до якого увійшли стилістичні прийоми та метафори [68, с. 50].

Зовсім інше визначення поняття інтертекстуальності пропонує українська дослідниця О. О. Селіванова. За її трактуванням інтертекстуальність – це категорія текстового дискурсу, реалізація якої досягається через взаємодію текстів зі світом символів [57, с. 414].

Як зазначалося раніше, явище натяку зазвичай розглядають як різновид теорії інтертекстуальності. Н. О. Фатєєва визначає натяки в термінах понять виправданія та предиката, які є ознаками інтертекстуальності. **Присудок** – це поєднання неявних значень у тексті, вираження відношення мовця до дійсності, тексту. **Виправданія** – це рівень, як і прийом тексту, на якому

існують інші рівні контексту: реалізація одиниці алюзії може відбуватися як у мікроконтексті (включаючи речення, фрази, абзаци), так і в макроконтексті (у весь текст) [68, с. 98]. Таким чином, виникають **предикати**

- композиція значень: значення, закладені в алюзивній семантиці, реалізуються в контексті та поєднуються зі значеннями з інших текстів. Таким чином, з точки зору інтертекстуальності, алюзії є прийомом вступу в діалог з текстами (внутрішньотекстові зв'язки, а також зв'язки з виправданнями та іншими текстами).

Аналізуючи натяк з позиції інтертекстуальності, І. Р. Гальперін виділив наступні її ознаки, які варто враховувати при здійсненні аналізу тексту [79, с. 183].

1) Для натяку характерний абстрактний характер: алюзія містить натяк або пряме посилання на будь-який літературний, біблійний чи історичний факт. Цей факт може бути або не бути правдивим, він може існувати або не існувати раніше, він або належить до мовної спільноти, етносу, або є універсальним; 2) вживання натяку означає знайомство реципієнта з певним фактом або подією;

3) натяк може не мати претексту (джерела), оскільки автор робить припущення, що читач має такі самі енциклопедичні знання та досвід, як і сам він.

Натяк є частиною поняття інтертекстуальності, введеного Ю. Кристевою для позначення загальних властивостей текстів, які показують, що між ними існує зв'язок. Завдяки цьому зв'язку тексти можуть посилатися один на одного явно чи неявно. Як сказала О. С. Переломова: «Натяк – це складова частина поняття інтертекстуальності» [50, С. 95].

Таким чином, інтертекстуальність означає включення цілих інших текстів або їх фрагментів у вигляді натяків, цитат, нагадувань. При вивченні алюзій як одного з видів інтертекстуальності слід враховувати, що особливість алюзії полягає в непрямому цитуванні художніх текстів, що викличе певні асоціації у читачів. Таким чином, підказки можна використовувати як

лінгвістичний маркер для реалізації інтертекстуальних категорій у будь-якому тексті.

НУБІП УКРАЇНИ

1.3 Функціонально-стилістичні особливості натяку

Феномен натяку розглядається не лише в рамках теорії інтертекстуальності, а й як особливий стилістичний прийом. Якщо розглядати це явище зі стилістичного боку, то натяк є вираженням, натяком, згадуванням загальновідомого факту..

НУБІП УКРАЇНИ

За визначенням А. П. Квятковського, алюзія є натяком, вживанням в мові чи художньому творі загального виразу, який являє собою посилання на відомий історичний, літературний чи побутовий факт» [26, с. 329].

НУБІП УКРАЇНИ

Часто виникає проблема розмежування натяку і суміжних понять, таких як цитування та пригадування, що пов'язано з невизначеністю меж алюзії, а також визначає її функцію та стилістичні характеристики. Натяк іноді плутають з іншими поняттями, але найскладнішою проблемою є розрізнення алюзій і цитат від алюзій і спогадів.

НУБІП УКРАЇНИ

На думку І. Р. Гальперіна, основним критерієм розмежування алюзій і цитат є те, що при цитатах необхідне атрибуція і точне повторення вихідного висловлювання. Тоді як використання алюзійно-стилістичних прийомів допускає деформацію джерела [79, с. 191]. Подібної точки зору дотримується

НУБІП УКРАЇНИ

українська дослідниця Т. Є. Некряч, яка протиставляє натяки та цитати на основі явного/імплицитного характеру цитати та вважає цитатами лише немодифіковані цитати, які чітко ідентифікують джерело. Якщо цитування має на увазі та змінюється, то таке цитування слід розглядати не як цитату саму по собі, а як імплікацію – неявне цитування на іншу роботу, яка виконує певну функцію [47, с. 26].

НУБІП УКРАЇНИ

Н. І. Володимирова звертається до проблеми розрізнення реплік і пригадування. Тому дослідники визначають алюзію як «риторичну фігуру, стилістичний прийом, натяк на відомий публіці літературний чи історичний

НУБІП УКРАЇНИ

факт». На думку дослідників, відкликання – це «посилання на художній образ, твір або будь-який елемент художнього образу чи іншого авторського твору, який ненавмисно запозичений автором» [15, с. 10].

Зовсім інше визначення виходу запропонував В. Є. Халізов. На відміну від алюзій, вчені визначають нагадування як «літературний образ у літературі» і вважають його найпоширенішою формою точні чи неточні цитати. На думку дослідників, «пам'ять може бути включена у твір свідомо і цілеспрямовано, а може виникати випадково, незалежно від бажання автора» [69, с. 264].

І навпаки, Н. О. Фатеева підкреслює, що в багатьох випадках репліки можуть стати спогадами і навпаки. Дослідниця описує цитування як «відтворення деяких компонентів претексту, зберігаючи при цьому ту предикацію, яка була встановлена в тексті-джерелі». На її думку, одним із наслідків є «запозичення окремих елементів приводу, через який вони з'являються в приймаючому тексті». власне, в якому мають місце їхні твердження» [68, с. 107].

А. Г. Новикова розглядає цитагу як «копію якогось компонента приводу, що зберігає предикати, встановлені в оригінальному тексті» [48, с. 14], яка може бути точною або дещо зміненою копією. Натомість алюзія запозичує лише певні елементи претексту, які можна ідентифікувати в основному тексті, тоді як предикати з'являються різними способами, що є ключовою відмінністю між механізмами цитування та алюзії.

А. С. Євсєєв вважає, що натяки і цитати - абсолютно різні явища. На його думку, цитування є екзистенціальним способом імплікації цього явища, який може бути досягнутий двома способами: номінацією та цитуванням [20, с. 8].

С. Г. Велединська розглядає проблему розмежування навіювання та пригадування, виходячи з психологічних аспектів сприйняття пригадування.

Таким чином, дослідники стверджують, що пригадування – це не посилання на текст, а посилання на ім'я чи подію в чіємусь житті, як ми всі знаємо [11, р. 82]. На відміну від С. Г. Велединської, О. М. Дронов ототожнює поняття алюзії та спогадів. Як зазначають дослідники, ці два прийоми є

засобами створення міжтекстових зв'язків, тобто є елементом уже існуючого тексту, який міститься в тексті, що створюється [19, С. 16].

Отже, натяки відрізняються тим, що запозичення елементів відбувається вибірково, а ціле висловлювання чи абзац із донорського тексту пов'язані з новим текстом і з'являються в цьому тексті лише імпліцитно.

У результаті, натяк часто досліджують як стилістичний прийом, оскільки їх відмінність від таких понять, як цитування та пригадування, викликає багато запитань в академічних колах, що дає сильний поштовх для подальших досліджень..

НУБІП України

1.4. Функції натяку в тексті

Як і будь-який інший стильовий прийом, натяки мають широкий спектр функцій. Залежно від того, як це представлено, базовий випадок змінюється.

Це призводить до додаткових семантичних відтінків, отриманих за допомогою підказок. Однак, подібно до класифікації натяків, вчені розходяться в поглядах на роль алюзій у текстах.

Л. О. Машкова стверджує, що немає принципової різниці між свідомим копіюванням форми і змісту попереднього твору та ситуацією, коли автор не усвідомлює факту впливу на його твір іншого письменника [43, С. 27]. На відміну від неї А. С. Євсєєв показав, що підказки повинні містити авторський задум, а значить, використання підказок має бути продуманим [20, С. 10].

Н. Д. Білоніжко виділяє чотири основні функції натяку:

1. оціночно-характеризуючу;
2. okazіональну;
3. текстоструктуруючу;
4. передбачувальну.

НУБІП України

Оціночно-характеризуюча функція: Завдяки цій особливості функції передають оцінну інформацію створеного явища чи рис характеру. Кожне слово виражає колективну чи індивідуальну оцінку теми, а оскільки репліки мають розширення з фіксованими оцінками, ця ознака характерна для реплік [8, с.24].

Натяк використовують для опису людей, їх зовнішності, поведінки, характеру, внутрішнього світу або для розкриття справжньої сутності якогось явища.

Оказіональний натяк полягає в наданні читачу посилання на історичну епоху. Тобто, ця функція характеризує історичну прив'язку. Існує два види оказіонального натяку: *функція створення рис історичного співвідношення та орнаментальна функція* натяку.

Функції, які створюють рису історичної актуальності, рідко зустрічаються в художніх текстах. Історичні зв'язки визначаються зв'язком між історичним моментом і аллюзіями в тексті, які фіксують цей момент. Згадуючи факт у тексті, автор сприяє суб'єктивізації події.

Часто аллюзії - це історично успадковані знаки, що повторюють сутність, сутність людини, її дії. Орнаментальна функція підказок – явище досить рідкісне, по-перше, розписка підказок використовується як декоративний елемент без смислового навантаження.

За допомогою **текстоструктуруючої** функції структури тексту натяки встановлюють **внутрішньотекстові** зв'язки. Текст — символічно-тематична форма, яка розкриває тему й об'єднує всі її частини в інформаційне ціле. Підказки не тільки допомагають зміцнити твір, але й надають додаткову інформацію.

Крім того, натяк дає читачеві підказку про те, як може розвиватися сюжет, порівнюючи один твір з іншим або будь-якою відомою подією. Це **передбачувальна** функція натяку.

Ю. Н. Тинянов також виділив конструктивну функцію аллюзії, яка визначається її приналежністю до кількох контекстів: екстралінгвістичного, мікроконтексту (ситуації) і макроконтексту (весь літературний твір).

В результаті реалізації в тому чи іншому контексті репліки набувають нових конотацій. Учений зазначав, що ця функція зумовлена цілісністю художнього твору, тобто натяк є елементом системи й посилює вплив усього тексту на читача [65, С. 11]. 351]. Більш широку класифікацію аллюзій пропонують О. М. Дронова (2006), А. А. Тютенко (2000), Є. А. Васильєва (2011), С. Р. Авраменко (2007), П. Леннон (2004), Ю. Н. Тинянов (1983), С. В.

Перкас (1995) Функції стильового спрямування на основі інтертекстуальних елементів: естетико-пізнавальна, функція підтексту, характерологічна (оцінно-характеризувальна), емотивно-експресивна.

Відповідно до С. Р. Авраменко натяк найчастіше використовується для [1, с. 5].

- 1) експлікації певних періодів життя персонажа;
- 2) надання характеристики міжособистісних стосунків та діяльності осіб;
- 3) експлікації інтелектуальних та духовних запитів особистості;
- 4) пояснення емоційного стану персонажа;
- 5) надання характеристики персонажа з морально-етичної позиції.

П. Леннон виділяє п'ятнадцять загальних функцій натяку [82, С. 84]: привертати увагу читача; досягати стилістичного ефекту; досягати економії висловлювання, використовувати двозначні слова та вирази; передбачати певну інформацію; оцінювати нову інформацію, не покладаючись на існуючі культурні цінності; або, навпаки, дотримуватись їх; досягти сатиричного ефекту; досягнути критики; переконувати, звертаючись до культурних цінностей читача; зменшити пізнавальне навантаження на читачів і авторів; служити читачам. Кинути виклик і спробувати спонукати його продовжувати

читати; встановити спільну контекст з читачем; переконувати читача на основі неявних аналогій; надавати читачеві естетичне задоволення; демонструвати переконання, цінності та знання автора.

Тому багато вчених у країні та за кордоном займаються дослідженням функції текстових натяків. Основна класифікація функцій натяку - це класифікація, яка розрізняє чотири основні функції: ознаки оцінки, оказіональна, структура тексту та передбачення. Багато вчених також говорять про естетичну пізнавальну, емоційно-виразну функцію та підтекстову функцію алюзій.

Висновки до розділу 1

Натяк — це складне й багатогранне мовне явище. Ракурс дослідження буває різним, що залежить насамперед від мети та напрямку дослідження. Це може бути перекладознавство, лінгвістика чи культурологія. Хоча існують численні підходи до алюзій (літературний, когнітивний, когнітивно-дискурсивний, лінгвостильовий, семантичний, прагматичний, лінгвокультурологічний), алюзії найчастіше розглядають у двох позиціях: через призму інтертекстуальності та як стилістичний прийом.

З точки зору інтертекстуальності, алюзія це явище, яке має на увазі або прямо вказує на подію, особистість чи факт, а також вказує на те, що текст має ознаки імпліцитної чи експліцитної посилання. В дослідженні натяку як стилістичного прийому головною проблемою є її розмежування з ремнісценцією та цитатою. Головною відмінністю натяку є те, що запозичення елементів відбувається вибірково і у новому тексті такі запозичення наявні лише імпліцитно.

НУБІП УКРАЇНИ

Натяжки мають широкий спектр функцій, але хоча в тексті існує багато класифікацій натяків, основними завданнями натяжків вважаються: привернути увагу читача, реалізувати натяк, забезпечити зв'язок у тексті та демонструючи переконання та цінності автора.

НУБІП УКРАЇНИ

Питанням типології алюзії присвячено чимало досліджень. Вчені класифікують натяжки за різними критеріями. Загалом, існує шість класифікацій типів алюзій: загальна класифікація, семантична/тематична класифікація, класифікація прагматичних факторів, класифікація вживання власних назв, класифікація методу подання та критерії класифікації на основі графіки, семантики та функцій. Однак дослідники часто придумують різні типи одиниць репліки, навіть спираючись на ті самі критерії. З цієї причини поняття репліки зазвичай розглядають на основі кількох класифікацій, враховуючи всі його характеристики.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ТА СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАТЯКІВ

2.1 Способи, особливості та складності перекладу натяків

Кожен письмовий текст є цілісною, багатогранною системою, яка тісно переплетена та пов'язана з контекстом поза текстом. Завдання автора – зробити текст унікальним серед тисяч інших текстів, пронизаних культурним і духовним характером.

Тому перед перекладачем стоїть важливе і відповідальне завдання перевести всю унікальність тексту на іншу мову, що, звісно, є досить важким і вимагає високої концентрації.

Мета перекладача — зробити перекладений текст таким же унікальним, як і оригінал [58]. Необхідно висвітлити і передати всі моменти і особливості творчості автора, з різними відтінками, мотивами і змістом. «Адже диявол ховається в деталях і натяки такі дуже часто слугують йому щим оховком» [5].

Тому прагнення дослідників вивчити властивості оперативного перекладу є виправданим і зрозумілим. Вони надзвичайно важливі для пояснення мотивації та змісту тексту. Через свою специфіку алюзії особливі й різноманітні в кожній мові, культурі та епосі. Виявлення алюзій дозволяє читачам зрозуміти текст, оцінити застосовність натяків і знайти зв'язок між алюзіями та іншими подібними натяками.

Натяк – досить складне явище, яке потребує значної уваги та уваги до деталей під час перекладу, оскільки від передачі його художніх засобів залежить правильне виявлення задуму автора [4, с. 48]. Перекладачі повинні враховувати потреби читачів, обираючи стратегію перекладу алюзій. Алюзії

часто сприймаються буквально, а їхні конотації та прагматичне значення здебільшого ігноруються. Це часто призводить до культурних відмінностей.

Незважаючи на складність роботи, підказки є нагородою для уважного та проникливого читача. Адже це складний процес, і читачі мають можливість відчутти всі особливості культури, народу, епохи.

Ознайомившись з науковим матеріалом дослідників А. Кам'янца та О. М. Копільної, можна зазначити, що, на їхню думку, при перекладі алюзій насамперед необхідно визначити функцію, яку вони виконують у конкретному тексті. Тобто це відправна точка для вибору способу перекладу алюзій,

оскільки основним завданням перекладача все-таки є передача тієї ж емоції та функції, що й оригінал. Зокрема, джерела алюзій настільки важливі, що варто розглянути «прецедентні тексти», тобто ті, з якими читачі повинні бути знайомі, щоб вони могли ідентифікувати алюзії або цитувати їх [72]. До таких

прецедентних текстів належать: фольклор і стародавні міфологічні спадщина, Біблія, світ Літературні шедеври, звичаї та традиції, історичні події тощо.

Важливо зазначити, що майже всі дослідники сходяться на думці, що для достовірної та правильної інтерпретації авторських алюзій необхідно звернути увагу та виділити наступні етапи її активізації при перекладі:

виявлення в тексті. Ідентифікація та активація джерела, функція. Визначення, пошук відповідних відповідників у тексті перекладу [55]. Крім того, перекладачі також повинні враховувати «прозорість» асоціативних зв'язків і,

за необхідності, компенсувати втрату асоціативного контексту, щоб текст не втратив своєї унікальності для цільових читачів [28]. Перекладач повинен максимально зосередитися, щоб правильно відчутти присутність репліки в тексті і отримати хороший кінцевий результат.

Існує багато класифікацій методів оперативного перекладу, однак основою для нашого узагальнення є праця О. М. Копільної [28, с.42].

Проаналізувавши науковий матеріал, можна виділити наступні способи перекладу натяків

1. До перекладу функціонально-стилістичних власних назв належать такі прийоми:

1) повні відповідники, що утворюються:

а) транскодування: *Harry Potter* (Rowling) – *Гаррі Поттер* (В. Морозов);

б) традиційна передача власної назви: *Gabriel* (O. Henry *The Moment Of Victory*) – *Гавриїл* (Ю. Іванов), *Circe* (Rowling) – *Цирцея* (В. Морозов);

в) семантичне калькування: *Tough Bill* (Maugham, с. 25–83) – *Довбушка Білл* (О. Жомнір).

2) часткові відповідники, що утворюються:

а) перейменування (контекстуальними синонімами): *Bacchus* (Hemingway *A Farewell to Arms*, с. 30) – *Ваху* (М. Пінчевський);

б) розширені варіанти онімів, що допомагають читачам однозначно зрозуміти натяк: *Joseph* (Maugham) – *Йосиф Прекрасний* (О. Жомнір) [28];

в) скорочені варіанти онімів: *Don Juan Tenorio* (Hemingway. *For Whom the Bell Tolls*, с. 95) – *справжній донжуан* (М. Пінчевський) [10].

3) уточнювальний переклад [25] (додавання слів: іменників, прикметників та займенників). Наприклад: «*It's just like the Fratellinis used to be* (Hemingway. *The sun also rises*, с. 60). *Як колись на трюках Фрателліні ...*

(М. Пінчевський)»

4) компенсації:

а) пояснювальний переклад, тобто експліцитне розкриття змісту натяки, яке надає повідомленню іншої стилістичної тональності, змінює його структуру, але забезпечує адекватне сприйняття натяки в умовах іншого культурного контексту [28]: “[...] *and connoisseurs of the inexplicable tinkered the whole business to that of the Marie Celeste* (Fowles John. *Ebony Tower*)” – [...]

а любителі незбагненого пригадували загадкове зникнення команди з бригаантини «Марі Селест» (В. Ружицький);

б) переклад аналогом, важливо, що при виборі аналогу враховуються три параметри: ізохронність, ізофункціональність, ізокультурність [20]

Наприклад, *Jeremy Paxton* (Fielding P. A. Veritable Smorgasbord) на *Margaret Thatcher* (А. Москвичова);

в) переклад гіперонімом, вони утворюються унаслідок емоційно-експресивної генералізацій: «*an old Gaumont lot*» (Fitzgerald F. S. *Tender Is the Night*) – стара кіностудія (М. Пінчевський);

г) перифрастичний переклад, використовується у випадку маловідомих локальних натяків: “*Unwatched by Mrs. Grundy*” (Galsworthy John. *The Forsyte Saga*, с. 124) – Сховались від очей світу ... (О. Терех). Місіс Гранді – персонаж комедії Т. Мортонна, її ім'я слугує лексичним засобом для вираження загального значення «громадська думка» [28].

5) вилучення власної назви, зазвичай, цей метод використовують, коли вони не мають істотного значення для оповіді. Однак, варто компенсувати такі втрати [28].

2. До способів відтворення алюзивних висловів належать:

1) цитатний переклад - цей спосіб використовується для відповідників натяків, які відомі в конкретно визначеному регіоні, еносі тощо. Приклад: «Відкрий Сезам» (Джон Голсуорсі. *Saga про Форсайтів*, с.3) - «Відкритий Сезам» (О. Терех); ... акуратна відповідь краща, ніж тріск колючок під горщиком (Моем В. С. Місяць і ність пенсів стор.) Більше цеується тріск терен під казаном, переклад П. Куліша).

2) семантико-стилістичний переклад, тобто розкриття змісту з максимальним збереженням лексико-стилістичних параметрів: *He's like the hosts of Midian – he prowls and prowls around* (Galsworthy John. *The Forsyte Saga*) (рядок з вірша Дж. Міла) – він «як полчища мідянів, нікає по всіх усядах (О. Терех)».

3) графічне маркування натяки, даний спосіб дає можливість читачу самостійно вистроїти асоціативний ряд у своїй голові: “*He resembled Shakespeare in knowing little Latin and less Greek*” (Huxley A. *Crome Yellow*). «Як і Шекспір, він трохи знав латину і ще менше грецьку» (В. Вишневий).

4) компенсаційні прийоми:

а) уточнювальний переклад, для позначення конкретної особи, явища тощо. “QE-Two” (Sanders), тобто корабель «Королева Єлизавета II» – «океанський лайнер»;

б) пояснювальний переклад, тобто роз'яснюється натяк через зовнішні та внутрішні сторони: “e weighed about as much as a hundred pounds of veal in his summer suitings, and he had a 'Where-is-Mary?' expression on his features so plain that you could almost see the wool growing on him. (O. Henry The Moment Of Victory). «В літньому костюмі він важив не більше, як сто фунтів, обличчя мав таке простодушне, що кожен, хто бачив його, мимоволі згадував дитячу пісеньку про Мері та її овечку (М. Тупатіло)»;

в) аналог: “When everyone had recovered George said, ‘She put in her thumb and pulled out a plum’” (Spark Muriel. All the Stories of Muriel Spark). Коли всі прийшли до тями, Джордж заспівав: «У воду втхала руку, ледь не впіймала щуку» (П. Насада)»;

г) перифрастичний переклад, коли натяк маловідома: “At the piano, a fair-haired young Scotsman from the orchestra [...] had begun singing in a Danny Deever monotone ...” (Fitzgerald). Піаніст оркестру [...], білявий молодий шотландець, заспівав майже на одній ноті ... (М. Пінчевський)»;

5) вилучення натяки, при необхідності можливо прибрати з тексту, але це не має змінювати його суть.

Як наслідок, натяки часто з'являються в різних текстах, викликають інтерес вчених, дослідників і лінгвістів до цього явища. Для перекладу алюзій власних назв найчастіше використовуються методи перекладу традиційної назви та транскодування, а вирази алюзій передаються за допомогою семантичного стилю та методів передачі посилення, які часто використовуються в перекладі.

НУБІП УКРАЇНИ

Натяк широко використовується в сучасному суспільстві та багаті на культурні конотації, національні спільноти та культурні особливості. Водночас переклад є дуже важливим процесом передачі культури, адже для того, щоб читачі краще зрозуміли оригінальний твір, перекладач має намагатися передати конотацію в очікуваних рамках [64]. Деякі підказки українською та англійською дуже схожі, а деякі дуже різні. Тому культурні відмінності створюють великі труднощі для перекладу.

Проблема передачі сенсу під час перекладу та його сприйняття іншомовними, представниками іншої культури була і залишається однією з найактуальніших проблем сучасної лінгвістики. В даний час «парадигма наукового знання зміщується в бік вивчення мови в конкретних комунікативних і соціокультурних контекстах з урахуванням прагматики» [31, с. 264.].

Точкою зустрічі всіх існуючих визначень натяків є їх тлумачення як непрямого посилання на якийсь факт (особу, подію, текст), який вважається відомим великій соціальній групі [40, р. 182-186]. Основна складність перекладу жанрів, заснованих на натяках, полягає в тому, що натяки не тільки відсилають до тієї чи іншої події чи об'єкта (історичного, літературного тощо), значущого для певної культури, але й роблять цю культурну інформацію її невід'ємною частиною. Експрес

Очевидно, що різні жанри та напрями використання натяків мають свої перекладацькі особливості, але дослідники зазвичай зводять складність перекладу до двох компонентів: ключових виразів, словосполучень та власних назв [11, С. 47]. Зараз я хотів би зазначити, що власні назви є складними елементами для перекладачів, це непрості для тлумачення загальні фрази чи вирази, це складні елементи з глибоким контекстом.

Як приклад, можна взяти до уваги комедійний серіал «Friends» (Друзі):

героїня серіалу Моніка ввійшла в кімнату та побачивши своїх друзів, каже:

– *Oh good, Lenny and Squigy are here [64].*

– *Дуже добре. Наші коміки вже тут [74].*

«Ленні та Сквігі» — персонажі американського комедійного телесеріалу «Лаверн і Ширлі» [66]. Ці натякнуті імена — це імена, які мають певне семантичне значення, що визначає їх вірогідність перекладу [67]. У нашому випадку імена Ленні та Сквігі — комічні персонажі, маловідомі українському глядачеві. Перекладачі розкривали значення цих назв, просто вживаючи слово «комік». Через такий переклад можна зберегти гумористичний ефект, але втрачати культурну специфіку самої репліки та ситуації спілкування [23]. Труднощі в даному випадку представляє точність вибору абсолютно відповідного за змістом слова. Для цього важливо ретельно вивчити контекст і всі особливості комунікативної ситуації.

Ще одним каменем спотикання може бути те, як натяк передається через пояснення чи роз'яснення. Звичайно, якщо це книга, то перекладач може максимально розширити суть і концепцію фрази відповідно до потреб ситуації в тексті. Але якщо мова йде про оперативні переклади в коміксах, то розширення фразової структури тексту неможливе, оскільки за встановленими правилами довжина рядка англійської версії має точно відповідати українській [60;63]. Це значно ускладнює роботу перекладачів і накладає обмеження на процес відтворення. Також, що важливо, навіть відтворення метафоричних власних назв може мати такі проблеми. Наприклад, «*Snow White*» - «Білосніжка», «*Cinderella*» - «Попелюшка», «*Beast*» - «Чудовисько» [7, С. 55]. Ще є проблеми з подачею голосних і приголосних звуків, різною кількістю складів і т.д.

Іншою проблемою з передачею сугестивних імен або фраз є їх декодування, коли вони не з'являються в оригінальному тексті, тобто перефразування [8]. У цьому випадку, на жаль, перекладачам не завжди вдається зберегти сугестивність. Наприклад: «Габбо тут. П'ять днів до Габбо. Сьогодні тут Габбо» [80] – «Габбо тут. За п'ять днів до Габбо. Сьогодні тут Габбо. Натякає на «очікування Годо»); «Матеріали про Сімпеонів згнив» [7, с.56].

Якщо розглядати та аналізувати передачу фольклорних одиниць через натяжки, то це створює низку проблем для перекладачів. Адже відмінності української та британської культур ускладнюють процес.

По-перше, перекладачам з української на англійську складно передати й інтерпретувати зміст тексту через пласти українського фольклору так, щоб він був зрозумілий англomовному читачеві. По-друге, важко «пропустити» інформацію в мову перекладу крізь призму сприйняття, щоб вона була зрозуміла читачам з урахуванням специфіки текстуальних, емоційних і стилістичних характеристик.

У цьому випадку перекладач звик до використання стратегії «відчуження», коли зв'язок із народнопоетичною картиною мовного світу оригіналу є неодмінним елементом змісту тексту. «Одомашнення», якщо основна мета алюзії має створити комічний ефект " [31, с. 53–53].

Важливо зазначити, що граматична структура українських речень дуже відрізняється від англійської. Таким чином, перекладаючи репліки з української мови на англійську, перекладачі стикаються з проблемами конверсії, які часто є надлишковими і призводять до процесу «літералізації», тобто не відповідного для даної ситуації значення слова, а невідповідного значення. Використовуйте [70]. Граматичні трансформації мають на меті модифікувати структуру речень відповідно до норм і правил мови, якою здійснюється переклад. Тому перекладачам необхідно бути уважними та правильно будувати речення, перетворюючи підказки з української на англійську [35, С. 254–255] Наприклад, часто здійснюють зміну пасивного стану дієслова на активний: *“Where I come from when a person gets woken up in the middle of the night, they get answers”*. – У тому місці, звідки я, коли людину будять уночі, то добиваються відповіді» (*Take the Lead (directed by L. Friedlander)*), для української мови не характерне вживання дієслова «будити» в пасивному стані, тому перетворюють на неозначено-особове: *“We are under the jurisdiction of the king’s governor of Port Royal and you will tell us what we are charged with”*. – «Ми під юрисдикцією губернатора Порт-Рояля, і ви

скажете в чому нас зешуєдчують» (Spark Muriel. All the Stories of Muriel Spark).

Чудовий спосіб подолати проблему перекладу алюзії Деймон Грінгем надає нам ініціалізацію у своїй праці «Алюзії та культурні посилання: рішення для перекладу...», яка намагається максимально розкрити людям оригінальність твору, а також одомашнення, що полегшує розуміння версії.

[54, арк. 111-113.] Ініціалізація та одомашнення є двома різними принципами перекладу. Однак ці два підходи доповнюють один одного. Якщо ви хочете успішно перекласти фрагмент тексту, вам слід навчитися використовувати обидва методи адаптивно. По-перше, перекладачі повинні звернути увагу на основне завдання та мету перекладу [54].

Тому перекладачі стикаються з великими проблемами та труднощами при перекладі підказок з української на англійську та навпаки. Зважаючи на різні граматичні структури, певні культурні та етнічні особливості, перекладач повинен ретельно продумати всі нюанси, щоб передати оригінальність авторського задуму. Проблема виявлення та передачі реплік досить складна і вимагає великого досвіду та знань перекладача. Проте, незважаючи на труднощі, необхідно було максимально зберегти оригінальність тексту та знайти найкраще рішення. Тому важливо далі досліджувати складність передачі суттєвих одиниць, щоб читачі могли отримати тексти, максимально автентичні за характером і настроєм.

Переклад – складний і тривалий процес, який вимагає від перекладача великих зусиль, серйозних навичок, ерудиції та досвіду. Тому в будь-якій роботі перекладач повинен не тільки виявляти добрі перекладацькі здібності та вміло шукати натяки, метафори тощо, але, що важливіше, зробити переклад достатнім, тобто правильним.

Першим спробував визначити термін «адекватний переклад», дослідник, перекладач А. А. Смирнов. На його думку, це переклад тексту, який передає всі особливості оригіналу, змісту, спрямованості [12, с. 33].

Процес перекладу передбачає створення тексту, що відрізняється від оригіналу структурою та мовними засобами, але має еквівалентний оригіналу текст, змістове та інформаційне навантаження, яке відповідає граматичним і лексичним нормам, структурі та стилю мови. Кінцевий результат перекладу певною мірою визначається концепцією перекладача та індивідуальним механізмом логічного мислення. Однак це не повинно ставити під загрозу адекватність перекладу.

Перекладач повинен не тільки детально розуміти зміст оригінального тексту, але й правильно передати окремі особливості тексту оригіналу за допомогою точного підбору лексики. Наприклад, при перекладі поезії важливо зберегти ритмічну структуру, а при перекладі прози враховується авторський стиль і загальний настрій. Переклад достатній, коли форма і зміст тексту правдиво передані мовними засобами. Адекватність і точність нерозривно пов'язані між собою, цьому сприяють лексичні, фразові, стилістичні та граматичні заміни. Заміни допомагають перекладачеві передати всі елементи оригінального тексту, тому тут важлива їх грамотна комбінування [15].

Слід підкреслити, що питання про співвідношення культури і мови є неоднозначним. Крім того, глибоке розуміння репрезентацій іншої культури та текстів, написаних у її умовах, не обмежується знанням фонові лексики, яку неможливо засвоїти механічно. Зрозуміло, що слід враховувати контекстуальні знання, мовні картини світу та контекстну лексику [2, с.22].

Оскільки остання є невід'ємною частиною іншомовного культурологічного знання, зупинимося в цьому підрозділі на деталях її сприйняття.

На думку В. С. Виноградова, до фонових знань відноситься ця суто національна інформація, «де інші національні спільноти не стають співвласниками цієї інформації» [9, С. 89]. У цій роботі ми будемо дотримуватися такої інтерпретації довідкової інформації, особливості країни якої можуть викликати труднощі для тих, хто вивчає англійську мову. У блоці, який передає контекстну інформацію, підказки відіграють важливу роль.

У тексті алюзії можуть бути виражені за допомогою фраз, які є «уривками» відомих приказок, прислів'їв і крилатих фраз. Крім того, вони можуть бути виражені за допомогою загальновідомих імен або назв, що включають прецедентні тексти, культурні та історичні реалії, різні твори мистецтва, такі як:

Time stopped. The almond-eyed Madonna pulled her grown-up Jesus closer, looking at Kate reproachfully from the wall. Eleven beauties on the shelf were mourning the death of the twelfth. Kate's fantasy world turned hostile (Shevchenko

Anna. Bequest, c. 97). – Час завмер. Мигдалевоока Свята Діва з ікони міцніше

обняла дорослого Ісуса і з докором подивилася на Кейт. Одиннадцять красунь на полиці оплакували дванадцяту. Казковий світ Кейт став ворожим і холодним (Шевченко А. Спадок, с. 83).

Суть орієнтовного перекладу полягає в тому, що перекладач використовує не іноземну дійсність, а дійсність мови перекладу, яка за визначенням має свою національну приналежність, але в той же час має багато спільного з дійсністю Оригінальної мови. Наприклад, Мадонна/Богоматір. Позитивною рисою орієнтовного перекладу є його зрозумілість для реципієнта, якому як перекладний еквівалент пред'являється своє поняття

«рідна мова». Однак цей підхід слід використовувати з обережністю, оскільки він за своєю суттю є семантично неточним. Наприклад, навіть такі близькі поняття, як Мадонна та Богородиця, відрізняються на конотативному рівні.

Використовуючи сугестивні елементи в тексті, враховуйте процес семантичної трансформації за участю контекстної інформації. Додамо, що наявність необхідних знань, пов'язаних із образами знаменитостей, може значно збагатити, а за відсутності цих знань – збіднити читачське сприйняття тексту [16, с.23]. Звернення до рецензій та інших джерел під час перегляду оригінального тексту не лише покращує якість читання, але й розширює когнітивний та культурний лексикон людини, яка вивчає англійську. При читанні перекладної літератури важливу роль відіграє перекладач, який вміє передати відтінок і смак іноземної назви.

Продіюструємо вживання натяки у наступному прикладі:

He loves the Moscow metro. The grey marble dignity of Mayakovskaya station; the patriotic red granite of Paveletskaya; the nostalgic uplifting frescoes of happy Ukrainian farmers at Kievskaya... (Shevchenko A. Bequest, c. 14). – Він

любить московське метро – сіро-мармурову велич станції «Площа Маяковського», патріотичний червоний граніт «Павелецької», ностальгійно-бадьорі фрески зі щасливими українськими колгоспниками на «Київській»... (Шевченко А. Спадок, с. 18).

На основі аналізу роману А. Мердока, Дж. Барнса та А. Шевченка в українському перекладі виявлено чотири прийоми адаптації культурно-історичної інформації шляхом використання алюзивних елементів. Так, у деяких випадках спостерігаємо відсутність перекладу алюзивного імені українською мовою:

She would much rather travel with a caravan of chumaki, the Cossack traders whose carts, loaded with salt, grain, linen and leather, rumbled across Europe (Shevchenko Anna. Bequest, c. 77) – Вона воліла би проїхати Європою з чумаками – на возах з мішками солі й зерна, з сувоями полотна й шкури (Шевченко А. Спадок, с. 68).

У тексті перекладу слово «козацький купець» вилучено, і перекладач не вважав за потрібне вживати це слово. Адже він потім доповнює його відсутність тире, після чого описує їх за допомогою однорідних речень.

В інших прикладах були виділені наступні способи перекладу [3, с. 23]:

1) використання в перекладі пояснюючих елементів:

That autumn, Panas Polubotko was admitted to Sodales Minoris Congregationis and given a tiny room at the boursa, a student's house on the embankment, not far from the Academy (Shevchenko Anna. Bequest, c. 74). – Тієї

осені Панас Полуботок був зарахований до Sodales Minoris Congregationis – Общини молодших братчиків і отримав комірку в бурсі на набережній Дніпра, поблизу Академії (Шевченко А. Спадок, с. 65).

У фрагменті спостерігаємо вживання й цілковите перенесення до тексту мови перекладу латинського варваризму *Sodales Mikoris Congregationis* з подальшим розкриттям його значення.

2) наявність коментаря:

She was waiting for kutya, a 'liquid Christmas pudding', as she once explained it to her schoolfriends ... She was the main participant in the Ceremony of the First Spoon (Shevchenko Anna. Bequest, с. 98). – Вона чекала на кутю – «рідкий різдвяний пудинг», як колись пояснила своїм шкільним подружкам.

...Вона була головною учасницею Церемонії першої ложки (Шевченко А. Спадок, с. 84).

У фрагменті опис реалії *kutya, a "liquid Christmas pudding"*, відбувається як на рівні словосполучення, так і контекстуально, на рівні тексту, адже це не просто святкова страва, а ціла подія, про що оповідач згадує у тексті.

3) відсутність будь-яких прийомів подолання різниці енциклопедичної інформації в тексті:

There was work to be done, but instead he sat at his desk thinking about Sir Arthur. They had last met twenty-three years ago; still, the link between them had somehow never been broken. He had followed Sir Arthur's writings and doings, his travels and campaigns, his interventions in the public life of the nation. (Joyce James. A Portrait of the Artist as a Young Man, с. 88). – Його чекала робота, але він просто сидів за столом і думав про сера Артура. Востаннє вони бачилися двадцять три роки тому, і все-таки ланка, що їх з'єднала залишалася цілою.

Він стежив за творами і діями сера Артура, його подорожами і кампаніями, його втручаннями в суспільне життя нації. (*Dubliners J. J. A Portrait of the Artist As a Young Man, с. 89*).

Як бачимо, в романі Дж. Барнса «Артур і Джордж», заснованому на реальних подіях, є таємничі детективні ролі, сімейні стосунки, життя британського суспільства того часу, а роль Артура Конан Дойля часто переплітається зі спогадами. давно минулих подій і роздумів і роздумів про релігію, смерть і духовність, саме життя.

Там, де перекладач наголошує на інформативному потенціалі посилання на алюзію, функціональний характер натяку частково втрачається, оскільки втрачається ефект несподіванки та оригінальності, коли читач впізнає посилання [34, с. 90].

Ця особливість має місце при використанні додавань, наявності коментаря або дослівному перекладі без будь-яких пояснювальних елементів, напр.:

He thinks about the journey everyone has to make in life. Father's, for instance, began in distant Bombay, at the far end of one of the bubbling bloodlines of Empire (Julian Barnes. Arthur and George, с. 109). – Він думає про подорож, яку кожен повинен зробити в житті. Подорож його батька, наприклад, почалася в далекому Бомбеї, в дальньому кінці однієї з вирюччих кровоносних судин Британської імперії (Джуліан Барнс. Артур і Джордж, с. 123).

Якщо перекладач має на меті зберегти функціональне навантаження натяку, його стилістичну дію, то він вдається до субституції, аналогічного перекладу, коли невідома українському читачеві назва алюзії замінюється одиницею, близькою за висловленим змістом, але переклад для конкретної країни або описовий переклад цільовою мовою [27, с.90]. У такому випадку

має місце втрата культурно-історичного смисла натяки. Розглянемо ці способи більш докладно:

The sleeping coach, which at the beginning of her journey seemed so luxurious compared to polukartok is now all corners and angles... (Shevchenko Anna. Bequest, с. 71). – Спальня карета, яка на початку подорожі здавалася просто розкішною у порівнянні з полукартком – легким відкритим екіпажем, у якому тато їздив на ярмарки, тепер уся ніби складалася з гострих кутів (Шевченко А. Спадок, с. 63).

Перекладений текст деталізує історичну реальність полукарток, не лише перекодовану, але й явно відтворену.

Також наведемо приклад описового перекладу сугестивного особового імені в романі А. Мердока «Чорний принц»:

Every married person is a Jekyll and Hyde, they've got to be (Murdoch I. The Black Prince). – У кожному одруженому чоловікові сидить прихований звір, інакше просто не може бути (Мердок А. Чорний принц, с. 127).

У цьому фрагменті алюзії Джекіла і Гайда відповідає українське слово «захований звір». Можливо, перекладач вважав за доцільне замінити ім'я людини більш доступною для українського читача описовою фразою. У цій статті пропозиція впливає з роботи Р.Л. Стівенсон, «Дивна історія доктора Джекіла та містера Хайда», написана наприкінці 19 століття. У 1970-х роках українською мовою перекладено роман «Чорний принц». Можливо, тодішні українські читачі були менше знайомі з англійською літературою, ніж зараз. Тим часом алюзії на його письменницьку історію добре відомі британським читачам.

Отже, описовий переклад у даному випадку позбавляє текст національного колориту.

Наведемо приклад використання в перекладі пояснювальних елементів:
I felt like Actaeon condemned and cornered devoured (Murdoch I. The Black Prince). – Як олень, який не може більше бігти, повертається і схиляє голову перед собаками, як Актеон, що піддався карі богині, загнаний і розтерзаний (Мердок А. Чорний принц, с. 12).

Перекладачі використовують додаткову пояснювальну інформацію, щоб розшифрувати ситуацію, в якій цитуються алюзії. Це значно полегшує розуміння тексту читачами, незнайомими з цим міфологічним сюжетом [27, с.95]. Відомо, що вивчення міфології є обов'язковою частиною британської школи.

Наведемо приклад використання коментаря.
 – *And to be able to keep oneself warm by mental power is obviously handy on a winter journey. – Like good King Wenceslas!* (Murdoch I. The Sea, The Sea.). – «І не замерзнути взимку в дорозі – таке вміння, звичайно, може дуже стати в нагоді. – Як добрий цар Вінцеслав!» (Мердок А. Море, море, с. 127).

Нижче наводимо коментар перекладача:

Герої різдвяної балади Дж. Ніла (1816-1866), цар і святий. У морозну ніч, коли цар відвідував бідняків, слуга, що супроводжував його, зігрівся, ледь став ступати по снігу, ставлячи ноги в сліди, залишені царем.

Слід зазначити, що коментарі наводяться у випадках, коли додавання додаткових елементів недостатнє для розуміння змістової складової довідки та потребує фактичної інформації. Важливо зазначити, що рецензії у вищезгаданих романах не мають систематичного характеру. Перекладачі не використовують спеціальні прийоми для подолання відмінностей енциклопедичної інформації в тексті, якщо алюзії є символічними, або якщо автор використовує попередні чи наступні історії для пояснення суті алюзій [56].

Тому, на наш погляд, важливо за допомогою ефективних вправ продемонструвати учням важливість і складність переддидакційного аналізу в навчанні, завдання пошуку відповідників алюзіям у фрагментах художніх текстів. Це особливо корисно для студентів, щоб аналізувати та редагувати переклади різних версій тексту в малих групах або парах.

2.2 Відтворення натяків в українському перекладі:

лінгвокультурний аспект

Натяки представляють великий інтерес для дослідників лінгвокультурологічних парадигм, оскільки одиниця алюзій є цінним джерелом інформації про культури та мислення, представлені іншою лінгвокультурною спільнотою. Нагадуємо, що автор завжди містить інформацію про відомі події та людей з минулого та сьогодення, які мають культурне значення як для нього, так і для народу його країни. Тому одиниця алюзій є своєрідною культурною скарбницею певної національної мовної спільноти. Саме з точки зору лінгвістичних і культурологічних досліджень інтерес до її вивчення поглиблюється, перш за все тому, що алюзії не просто відсилають до події, факту, історичної особи чи знаменитості. Дуже важливі

для деяких, але також посилання на той чи інший факт/подію, таким чином перетворюючи культурне повідомлення на невід'ємну частину нового тексту.

Кожен індивід є представником певної національної культури, яка включає національні традиції, мову, історію та літературу. Тому для сучасної лінгвістики важливо бачити мову не лише як засіб спілкування та пізнання, а

й як культурний код. Одним із головних напрямів лінгвістики XXI століття є вивчення мови та культури, яке зосереджується на людині як носії мови та культури, її базових знаннях та нормах поведінки, які роблять людину

представником певної культури. За визначенням В. А. Маслової,

«лінгвокультурологія — це галузь лінгвістики, яка виникла на стику лінгвістики та культурології та займається дослідженням проявів культури народу, що відобразилися та закріпилися в мові» [42, с. 64]. Ключовим

завданням мовної культури є інтерпретація значення мовних одиниць з точки

зору їхнього відношення до архетипічної ситуації мовних одиниць і культурних кодів, які лінгвісти присвоюють носіям мови.

Серед одиниць, які передають культурно значущу інформацію, натайки відіграють провідну роль. Інтерес до феномену алюзій значно зріс в останні

десятиліття. Це можна пояснити тим, що навіювання є продуктивним, як у

вживанні, так і в різноманітності форм вираження. Однак це не єдина причина, чому вчені зацікавлені в натайках на дослідження. Одиниця алюзій має високий культурний потенціал, тому вона не лише функціонує в певному мовному

контексті, а й містить посилання на ширший культурний контекст, який

належить до фонових знань цільової аудиторії [14, с. 249]. На думку

Н.А.Кузьміної, з точки зору культурології «натьяк є референцією безпосередньо до світу з його реаліями» [34, с. 71]. Це складна тристороння

одиниця, яка одночасно є частиною нового тексту та частиною старого тексту,

а також віщує існування попередніх текстів.

В рамках лінгвокультурологічної парадигми З. З. Чанишевої була запропонована типологія натайків з врахуванням чотирьох критеріїв [70, с. 81]:

- джерела походження;

- характеру маніфестації натяків;
- культурної сфери їх розповсюдження;
- характеру та об'єму смислових конотацій.

Для створення натяку автор спирається насамперед на власний культурний потенціал і свої професійні навички, але водночас необхідно звернути увагу на культурний рівень масової аудиторії, для якої власне і створюється інформація. Тому з точки зору лінгвокультурології, в кожній натяки завжди відображається так званий *загальнокультурний компонент*, який є спільністю культур адресанта і адресата, кожен з яких є особистістю, яка склалася в умовах певної культурної парадигми [59, с. 124].

Загальнокультурний компонент досліджують, як правило, з двох ракурсів: *змістовного* та *функціонального*.

Зі *змістовної* точки зору загальнокультурний компонент складається з трьох частин: *індивідуально-особистісної культури суб'єкта* (соціокультурної (тобто соціально-громадянські та морально-етичні якості) та інтелектуальної) здатності (тобто автора, який диктує вибір прецедентних текстів і їх сугестивний спосіб трансформації в одиниці), сформований під впливом певної культури), його *професійні навички* (мовна компетентність автора, а також його здатність перекладати культуру, тобто відтворювати прецедентні тексти, претексти яких відображають минуле і сучасне культурне життя) та *культурний імідж масового читача* (при створенні натяків автори завжди враховують культурний рівень масового читача, що в свою чергу веде до популяризації мовних норм) [23, с. 94].

Функціональний аспект універсальних культурних компонентів включає наступні механізми: з боку реципієнта – застосування своїх особистих і особистих культурно-професійних навичок під час створення репліки, з боку масового реципієнта – здійснення процесу сприйняття алюзій та аналізу їх сенсу. Тобто в рамках медіатексту автор кодує свідчення про актуальні події у світі у вигляді алюзій (перетворюючи інформацію на систему маркування та антимаркування, яка повністю або частково розшифровується

читачем) – новий компонент (*expressema*), блок читацького сприйняття та декодування натаю [81, с. 47].

І кодування, і декодування натаю є складними процесами, які охоплюють декілька етапів. Так, процес *кодування інформації* складається з трьох видів діяльності [24, с. 85]:

- **Когнітивний**: автор вибирає один або кілька прецедентних текстів, які найкраще відповідають його ідеї та які читач може зрозуміти;

- **художній**: автор використовує різноманітні мовно-стилістичні засоби, щоб знайти всілякі способи трансформації прецедентного тексту;

- **ціннісно-змістовний**: автор планує розшифровку читачем одиниці алюзій. Це тому, що його основне завдання полягає в тому, щоб інформація, що міститься в кур'єрі, відповідала інформації, яку сприймає читач. Для цього автору необхідно передбачити діяльність цільової аудиторії щодо сприйняття та розуміння створеного ним тексту

Подібно до процесу кодування, *процес декодування натаківної одиниці* також здійснюється в три етапи [91, с. 32]:

- **когнітивне розуміння**: встановлення подібності в змісті прецедентного та натаківного текстів за допомогою маркерів або репрезентантів;

- **структурно-семантизуюче розуміння**: виявлення відповідності в змісті натаю та змісті прецедентного тексту за допомогою антимаркерів або трансформантів;

- **розпредметнення**: осмислення змісту натаківної одиниці, проводячи паралель з реальною дійсністю.

Джерелом культурних маркерів мовних одиниць є сама реальність, нерозривно пов'язана з національно-культурним полем. Отже, здатність інтерпретувати значення реплік значною мірою означає поділ між «своїм» і «чужим» [84, р. 71]. Категорія «свій-чужий» є фундаментальною культурною категорією, яка відповідає за класифікацію реальності з точки зору того, що певні об'єкти належать до особистого домену.

Тому закладений у навіюванні культурний посил є дуже важливим, оскільки він яскраво відображає ставлення сучасного пересічного представника певної культури до традиційних національних культурних цінностей і стереотипів. Крім того, частота використання алюзій дає змогу відстежувати зміни в менталітеті нації та її власних культурних цінностях, оскільки алюзії є способом кодування культурної інформації, що передається від однієї культури до іншої.

Репрезентація алюзивної одиниці в перекладі викликає значний інтерес у лінгвістичних колах саме через її культурний аспект, який залишається недостатньо вивченим у теорії перекладу. Це пояснюється тим, що культурні цінності однієї мови та культурної спільноти не будуть близькі іншій і це необхідно враховувати при перекладі.

Для перекладу дуже важлива передача образної частини тексту оригіналу, оскільки переклад допомагає читачам ознайомитися з іноземними культурами. Тексти є справжньою скарбницею всього культурно-історичного досвіду людства. Водночас тексти, написані певною мовою в конкретних культурних умовах, містять інформацію з національними особливостями, створюючи таким чином унікальний мовний образ і картину світу мовця.

Метафоричний компонент мови пов'язаний не лише з культурно-історичним досвідом нації, а й з культурно-історичним досвідом усіх людей. Що стосується культури країни, то ми говоримо про інформацію, характерну для країни, яка відображає певну культурну ідентичність.

За словами В. А. Маслової, «Текст є справжньою точкою зустрічі лінгвістики та культурології, тому що він належить до мови, вищого рівня мови, і водночас він є формою існування культури, оскільки він може бути лише зрозумілим людині загальних культурно-історичних знань і деяких культурно властивих знань читач фонової інформації» [42, С. 73].

Зв'язок між мовою та культурою неоднозначний, тому необхідне лише базове знання лексики. Щоб отримати поглиблене розуміння носіїв культури,

необхідно враховувати ситуативні знання, мовну картину світу та фонову лексику, яка є частиною іноземної культури.

Як зазначав В. С. Виноградов, до фонових знань відносять те, що властиве тільки одній культурі і не властиве жодній іншій [12, С. 104]. У блоці, який передає контекстну інформацію, підказки відіграють надзвичайно важливу роль. У текстах алюзії можуть бути виражені за допомогою «часток» відомих цитат, фрагментів прислів'їв і крилатих фраз, фраз крилатих фраз, а також відомих імен і назв з посиланнями на тексти прецедентів, які мають великий вплив на культуру та історичні реалії, художні твори [7, С. 45]. Під час перекладу важливою роботою перекладача є передати відтінок іноземної мови.

Зв'язок натяків з іншомовним або ситуативним контекстом виражається в енциклопедичних відомостях про об'єкт алюзії або в цитатах на нього в літературному творі, до якого відноситься алюзія. Крім того, алюзія може бути пов'язана з контекстом самого твору, у якому вона використовується. Саме цей контекст характеризує об'єкти при використанні реплік [18, С. 54]. Цей контекст також може додавати нові та несподівані супутні значення сугестивним словам чи фразам, тоді як базовим контекстом залишається мікроконтекст, необхідний для реалізації стилістичних прийомів.

Проте часто сам мікроконтекст не містить доказів, необхідних для його розуміння й оцінки, а лише слугує вказівкою на стилістичне явище. Таким чином, як справедливо зазначає М. Д. Тухарелі, він допомагає визначити структурні характеристики прийому, але не є достатнім для визначення його семантичних особливостей [64, с. 21].

Тому для створення відповідного перекладу необхідно враховувати тематичні межі блоку алюзій та його інтертекстуальні взаємодії. Іншою характеристикою алюзії є її часовий зв'язок: автор використовує як алюзії, що відсилають до минулих фактів, так і алюзії, що відсилають до сучасних фактів чи творів.

Таким чином, як справедливо зазначає М. Д. Тухарелі, він допомагає визначити структурні характеристики прийому, але не є достатнім для визначення його семантичних особливостей [64, с. 21].

Тому для створення відповідного перекладу необхідно враховувати тематичні межі блоку алюзій та його інтертекстуальні взаємодії. Іншою характеристикою алюзії є її часовий зв'язок: автор використовує як алюзії, що відсилають до минулих фактів, так і алюзії, що відсилають до сучасних фактів чи творів.

Для передачі інформації необхідно вирішити наступні завдання: визначити репліку, визначити її контекстну реалізацію, визначити каркас репліки, мікроконтекст. В. П. Гайдар підтверджував цю потребу: «Необхідно вивчити місце алюзій у мікро- і макроконтекстах, вивчити значення алюзій і пояснити їх значення в певному тексті, знайти найбільш відповідний спосіб вираження суттєвої інформації в певному тексті», процес перекладу з урахуванням авторських стилістичних особливостей» [16, с.37].

Це свідчить про те, що натяк належить і до мікро контексту, і до макро контексту, а тому є складним лінгвістичним явищем. На етапі аналізу мікро тексту потрібно виявити екстралінгвістичну складову та релевантні ознаки натяжівної інформації в певному контексті. В макро контексті проявляється актуальність та релевантність натяжівної одиниці, він також розкриває ситуативні конотації натяки [3, с. 59].

Слід враховувати, що значення одного і того ж факту може бути досить різним для читача, який є носієм мови, і читача, що представляє іншу культуру: це пов'язано зі специфікою фонових знань країни. У цьому випадку завдання перекладача полягає не тільки в тому, щоб зберегти і передати авторські стилістичні особливості, але й знайти аналогію авторським алюзіям, щоб повною мірою були передані семантичні та енциклопедичні елементи алюзивної одиниці. Це головне завдання перекладача, але складність перекладу алюзій полягає в тому, що перекладач адаптує текст надто буквально.

На думку І. М. Клохкової, репліки можуть діяти як локально, так і як провідні [28, С. 15]. Це необхідно враховувати при перекладі, оскільки репліки можуть виражати головну і семантично важливу думку. Структура будь-якого тексту будується на головній думці, тому адекватний переклад алюзій відіграє провідну роль у передачі лінгвокультурної інформації іншою мовою.

Культурна складова алюзій створює великі труднощі при перекладі, тому що перекладачі повинні знайти достатньо перекладацьких еквівалентів. При перекладі часто втрачається епітетальний компонент, який є

сугестивною одиницею. Так, наприклад, В. А. Маслова виділяє три основні підходи до перекладу реплік: інтерпретаційний (описовий), семантичної модуляції або семантичного розвитку значення репліки та «нульовий», тобто без будь-якої інформації в технічних текстах, які передають енциклопедії [42, с. . 87]. Порівняно з нею інші дослідники знайшли більше способів адаптації до культурної інформації.

Як правило, використовується десять методів корекції культурно-історичної інформації: транскрипція або транслітерація, дослівний переклад, модуляція, конкретизація, генералізація, функціональна заміна, інтерпретація (описовий переклад), видалення, додавання, граматична заміна [92, С. 156]. Є.

А. Васильєв обґрунтовує використання того чи іншого способу відтворення алюзій. Наприклад, якщо перекладач акцентує увагу на інформативному потенціалі алюзійного посилання, то функціональний характер алюзії частково втрачається, оскільки втрачаються ефекти випадковості та оригінальності. Це трапляється, коли використовуються описові або дослівні переклади елементів, які не пояснюють значення алюзій. Якщо мета перекладача — зберегти функціональне навантаження алюзії, її стилістичну дію, то він використовуватиме заміник, а читач усвідомлює його національний характер. Часто перекладачі використовують додаткову інформацію, щоб розшифрувати значення підказки, тим самим полегшуючи читачеві розуміння тексту [10, с. 16].

Розглянемо декілька прикладів найбільш розповсюджених способів адаптації культурно-історичної інформації:

1) транскрипція або транслітерація: *I don't claim that I'm the smartest man on Earth, but you're not **Minerva** either* [114] – *Я не стверджую, що я найрозумніша людина на Землі, але і ти не **Мінерва** (пер. прес-служба телеканалу 1+1);*

2) дослівний переклад: *You don't have to be Albert Einstein to understand this* [104] – *Не треба бути Альбертом Ейнштейном, щоб це розуміти (пер. прес-служба телеканалу СТБ);*

3) модуляція: *It has been raining for 40 days and 40 nights* [102] – *Лле безперестанку начебто це Всесвітній поміч* (пер. прес-служба телеканалу ICTV);

4) конкретизація: *Sometimes I think that she's even prettier than Aphrodite* [109] – *Інколи мені здається, що вона ще прекрасніша ніж богиня краси Афродіта* (пер. прес-служба телеканалу 1+1);

5) генералізація: *Why do you always have to play Hercules?* [112] – *Чому тобі постійно потрібно виставляти себе героєм?* (пер. прес-служба телеканалу 1+1);

6) функціональна заміна: *I was always wondering why this place is always so crowded as if it's Times Square* [113] – *Я ніколи не розумів, чому у цьому місці завжди таке велике скупчення людей начебто це Хрещатик* (пер. прес-служба телеканалу СТБ);

7) експлікація (описовий переклад): *How come you didn't watch the "Chamber of Secrets" part?* [103] – *Як так, що ти не дивився другу частину з серії фільмів про Гаррі Поттера "Гаррі Поттер і темна кімната"?* (пер. прес-служба телеканалу 1+1);

8) вилучення: *You're acting like such a Scrooge* [108] – *Ну ти й скнара* (пер. прес-служба телеканалу 1+1);

9) додавання: *This place is like a Garden of Eden* [111] – *Це місце неначе райський сад Едем* (пер. прес-служба телеканалу 2 канал);

10) граматична заміна: *I'm sure about it. This situation is like the Pandora's box* [102] – *Я впевнена, що ця ситуація — це як скриня Пандори* (пер. прес-служба телеканалу 1+1).

У першому прикладі автор згадує Мінерву, богиню мудрості, і, розуміючи, що такі натяки поширені, перекладач транслітерує його ім'я.

Натяк у другому прикладі — це відомий німецький фізик Альберт Ейнштейн, у цьому випадку перекладач дослівно перекладає алюзію, оскільки ім'я відомої людини добре відоме.

У третьому прикладі перекладач застосував прийом транспозиції, тим самим пояснивши читачеві значення алюзії, оскільки в основі алюзії лежить біблійний сюжет про всесвітній потоп.

У четвертому прикладі перекладач використовує конкретизацію і вказує, що Афродіта є богинею краси.

Навпаки, у п'ятому прикладі перекладач не використав його власне ім'я (Геркулес), а назвав його загальними словами «герой».

В наступному прикладі перекладач послуговується стратегією одомашнення та за допомогою функціональної заміни підбирає еквівалент, який зрозуміліший для цільової аудиторії.

В шостому прикладі використано перекладацьку трансформацію експлікацію: перекладач детально розкриває значення натяки.

В наступному прикладі чітко простежується натяк на вигаданого персонажа з оповідання Ч. Діккенса «Різдвяна пісня в прозі», але перекладач повністю вилючає натяківну одиницю і просто передає зміст речення.

В дев'ятому реченні перекладач, навпаки, використовує трансформацію додавання, що дозволяє йому коротко пояснити натяківну одиницю.

В останньому прикладі використано граматичну заміну: перекладач замінює частини мови та тип речення.

Варто зазначити, що переклад кожного прикладу враховує культурну складову, що дозволяє максимально точно передати зміст оригінального тексту, не втрачаючи ефекту, якого хотів досягти автор. Наприклад, для англomовної культури Скрудж став символом скупості і жадібності, тоді як для нашої культури такі репліки не несуть смислового навантаження. Тому вкрай важливо враховувати культурну складову.

Глибоке і повне розуміння іншомовних текстів неможливе без розуміння культурно-історичних особливостей [67, С. 42]. Читачі повинні бути знайомі зі стереотипами та культурно значущими моделями мислення носіїв іншої мови.

Тому нагяк є важливою проблемою перекладу, головним чином пов'язаною з культурними аспектами. Явища, події та особистості, властиві одній культурі, можуть не мати значення для іншої культури, і завдання перекладача полягає в тому, щоб адекватно передати повідомлення.

Найчастіше перекладачі застосовують такі прийоми перекладу одиниці нагяку: транскрипція або транслітерація, дослівний переклад, модуляція, конкретизація, генералізація, функціональна заміна, описовий переклад, вилучення, додавання та граматична заміна.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до розділу 2

Натяк є одним із найбільш суперечливих і малозрозумілих явищ у галузі лінгвістики, оскільки науковці вивчають їх на основі різних методів, напрямів і теорій. Однак детальне вивчення алюзій з точки зору лінгвістичних і культурологічних досліджень є сьогодні одним із найактуальніших напрямків дослідження сучасної лінгвістики. Це пояснюється головним чином тим, що одиниця алюзій є унікальним носієм культурної інформації, оскільки кожна мова і культурна спільнота мають свої традиції, історію, літературу тощо, які чітко виражені в мові. Здебільшого, щоб передати таку культурно значущу та важливу інформацію, автори використовують підказки, оскільки це найкращий спосіб підійти до завдання. В кожній натяжівній одиниці наявний так званий загальнокультурний компонент, дослідження якого відбувається з двох ракурсів: змістовного (індивідуально-особистісна культура адресанта, його професійна майстерність та культурний образ масового читача) та функціонального (процеси кодування натяки автором та її декодування читачем).

Водночас вивчення натяку у парадигмі дослідження мови та культури ставить перед лінгвістикою іншу проблему — культурологічний аспект перекладу одиниці алюзій. Ключове питання полягає в тому, що культурні цінності та активи, які є значущими для однієї мовної та культурної спільноти, не відіграють жодної ролі в іншій. Отже, перекладач опиняється перед необхідністю передати основну думку автора, зміст, який він вкладає в блок алюзій, і адаптувати текст до потреб цільової аудиторії.

З огляду на це найпоширенішими способами відтворення є такі: транскрипція або транслітерація, дослівний переклад, модуляція, конкретизація, узагальнення, функціональна заміна, інтерпретація (описовий переклад), вилучення, деновнення, граматична заміна.

Перспектива лінгвістичних і культурологічних досліджень не тільки розкриває натяки на значення як джерела культурної інформації, але й дозволяє вибрати їх найкраще представлення в перекладі.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3.

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ СПОСОБІВ ВІДТВОРЕННЯ НАТЯГІВ

3.1 Методологія дослідження

В третьому розділі ми розглядаємо питання способів відтворення стилістичного прийому натяку в українському перекладі. В ході дослідження використовувався широкий спектр методів: загальнонаукових, лінгвістичних та перекладознавчих.

У загальнонауковому методі використовуються: аналіз і синтез, індукція і дедукція, узагальнення і статистичні методи. Таким чином, аналітичні та інтегративні методи корисні для детального розгляду алюзій як об'єкта мовного дослідження та конкретних обставин, у яких він функціонує в англійському матеріалі, за допомогою інтегративних методів особливості дослідження аналізує алюзії крізь призму інших дисциплін: мова і культурології, лінгвостилістики, літературознавства, когнітивних студій тощо; індукційний метод уможливорює дослідження алюзій та основних понять їх типології, а дедуктивний метод – основну функцію алюзій у текстах; за допомогою індуктивних методів. Результати узагальнюються, статистичні методи допомагають визначити тему тексту, причому найчастіше використовуються алюзивні одиниці.

Під час дослідження використовувалися також лінгвістичні методи.

Серед них: описові методи, які розкривають семантичні, структурні та функціональні характеристики сигналів; прийом «слів і речей» для вивчення історії походження одиниці алюзії для встановлення її зв'язку з фактами, на які вона вказує; характеристика встановлюється як одна з художніх засоби тексту, використання «тематичних груп» для групування одиниць алюзій та методів контекстуальної інтерпретації, які розкривають зміст алюзій і реконструюють задум автора відповідно до контексту.

Оскільки основою дослідження була методика аналізу перекладу реплік українською мовою, було використано перекладацький метод дослідження. Трансформаційні методи використовують для виявлення основних перекладацьких трансформацій, які сприяють повному та еквівалентному відтворенню алюзивних одиниць, а методи контент-аналізу – для визначення частоти використання тих чи інших трансформацій.

Матеріали дослідження – це англomовні ЗМІ (The Times, The Guardian, The Financial Times, The Economist, The Independent, The New York Times, The Telegraph, The Daily Express, The Daily Star, Washington Post, Boston Globe, London Evening Standard, New York Post, Forbes, Stars and Stripes, The Sun, США) та його український переклад, наданий службами новин головних українських каналів (1+1, Україна, ICTV, 5 канал, СТБ). Методом суцільної вибірки відібрано 1020 речень, у яких використано вказівні одиниці.

Аналіз перекладу здійснювався шляхом порівняння оригінального тексту та його перекладу українською мовою. Вибрані одиниці аналізуються на використовувану трансформацію перекладу.

За допомогою корпусного дослідження здійснено детальний аналіз семантичних та структурно-функціональних характеристик алюзивних одиниць у матеріалах англomовних ЗМІ.

Корпусне дослідження натяків в медіа матеріалах

Створив корпус медіа-матеріалів під назвою CAMM (corpus of media material cues), який збирають газети та журнали Великобританії та США (The Times, The Guardian, Financial Times, The Economist, The Independent, The New York Times, The Telegraph), The Daily Express, Daily Star, Washington Post, Boston Globe, London Evening Standard, New York Post, Forbes, Stars and Stripes, The Sun, США). Загалом у корпусі 300 000 токенів. Корпус складається з двох підкорпусів: великого газетного підкорпусу (180 000 токенів) і підкорпусу таблоїдів (120 000 токенів). Цю різницю в кількості токенів можна пояснити тим, що статей у великих газетах і журналах набагато більше, ніж у таблоїдах.

Корпус Брауна (Тексти з новин - частини А, В і С) використовувався як еталонний корпус.

Типологія корпусу:

1) *спеціальний*, що пояснюється тим, що корпус присвячений дослідженню функціонування натяки в медіа матеріалах, а тому містить тексти, які взяті виключно з газет, журналів та тابلідів;

2) *немаркований*: в корпусі відсутня анотація;

3) корпус вміщує в собі виключно письмові тексти, тому за типом використаних джерел є *письмовим*;

4) тексти, що досліджувалися в корпусі, взяті з англійських джерел, тому корпус *одномовний*;

5) корпус *не є паралельним та порівняльним*, адже в ньому відсутні публіцистичні тексти на двох мовах та він не містить текстів перекладу;

6) за своєю метою корпус – *спеціалізований*. Його метою є дослідження семантичних та структурно-функціональних особливостей натяківних одиниць;

7) корпус включає в себе тексти *публіцистичного стилю*;

8) корпус натяків у медіа матеріалах є *закритим* корпусом: його немає на просторах Інтернету;

9) корпус є *дослідницьким*, особливості корпусу було розкрито за допомогою дослідження довідкового корпусу;

10) оскільки корпус не буде поповнюватися новими текстами, він є *статичним*;

11) за рахунок того, що тексти були взяті з англійських джерел, корпус є *оригінальним*;

12) до корпусу додавалися цілі тексти, а не їх уривки, тому корпус є *повнотекстовим*;

13) корпус вміщує матеріали преси за 2019 та 2020 роки, тому є *сучасним*.

По-перше, список ключових слів було визначено за допомогою функції AntConc «Concordance», яка допомагає ідентифікувати найпоширеніші джерела алюзій (тобто їхній нетекстовий контекст), а їх відсоткове співвідношення було визначено за допомогою функції «Word List». Згідно з висновками, найпоширенішими виправданнями для запозичень алюзивних одиниць були Біблія, міфологія, історія та популярна культура. Це можна пояснити тим, що використання алюзій тісно пов'язане з культурними компонентами.

По-друге, за допомогою функції «Keyword List», щоб знайти ключові розділи з найбільшою частотою алюзій, а за допомогою функції «Word List» проаналізовано частоту використання натяків у кожному тематичному розділі медіа-матеріалу. Ці сектори включають політику, економіку, технології, науку, спорт, культуру, соціальне життя, медицину та охорону здоров'я, шоу-бізнес, відносини

Для більш детального дослідження особливостей натяків у англomовних медіа матеріалах натяківні одиниці було поділено на 25 семантичних груп та визначено їх відсоткове співвідношення за допомогою функцій «Concordance» та «Word List».

Варто звернути увагу, що попри те, що ці семантичні групи є найбільш частотними, натяжки можуть також вживатися на позначення інших груп.

Окрім поділу на семантичні групи, за допомогою інструментів «Concordance Plot», «Collocates» та «Clusters/N-Grams» було проаналізовано інші семантичні особливості. З огляду на їх семантичні особливості, натяківні одиниці, як розглядалося раніше, найчастіше можуть бути:

Омонімічні) *Ready to shine? The ball's in your door!* [104] - Готові стати зіркою випускного? Бал вже стукає у двері! (пер. прес-служба телеканалу 1+1).

Прецедентним текстом є прислів'я «The ball's in your court». Втім, якщо в тексті-донорі «ball» має значення «м'яч», то в тексті-реципієнті це – «бал».

Синонімічні: Але ви знаєте стару приказку «Безпечніше горя» [114] - але ви знаєте стару приказку «Бережено Бог береже» (переклад Служби новин телеканалу СТБ). Підказка запозичена зі старої приказки «Краще перестрахуватися, ніж шкодувати», у цьому випадку «вибач» і «сумний» є синонімами.

Антонімічні: це просто ще один приклад того, як біда і втрата роблять людину дурною в певних ситуаціях [101] - це ще один приклад того, що біда спонукає людину робити дурниці в певних ситуаціях (переклад Служби новин Українські телеканали).

Прецедентний текст звучить наступним чином «Adversity and loss make a man wise» («silly» та «wise» – антоніми).

Гіперо-гіпонімічні: *Fruit a day keeps a doctor away: fruits with the highest vitamins content* [106] – Фрукт на день вбереже від походу до лікаря: фрукти з найбільшим вмістом вітамінів (пер. прес-служба телеканалу СТБ).

Прецедентним висловлюванням є приказка «An apple a day keeps a doctor away». В цьому прикладі «fruit» виступає гіперонімом до «apple».

Розширювальні: *Kind Wizards of Tulsa place: how two best friends managed to fulfill the dreams of children from poor backgrounds* [110] – Добрі чарівники з Талси: як двоє найкращих друзів змогли втілити мрії дітей з бідних сімей (пер. прес-служба телеканалу 1+1). Прецедентний текст – «Wizards of Waverly Place», в тексті-реципієнті до натяки було додано інші елементи.

Звужуючі: *Body language and its secrets. What Cheshire smile can indicate of?* [107] - Мова тіла та її секрети. Про що може свідчити посмішка Чеширського кота? (пер. прес-служба телеканалу ICTV). В цьому прикладі натяківну одиницю було звужено (повний варіант «Cheshire cat smile»).

Інверсійні: *Be slow in changing but slower in choosing: the importance of careful decision taking* [102] – Не поспішайте зі змінами, а тим більше з вибором: важливість ретельного прийняття рішень (пер. прес-служба телеканалу 5 канал).

У цьому випадку застосовується інверсія, тобто зміна компонентів прецедентного тексту в сугестивній одиниці (оригінал: «Повільно вибирати, але повільно змінюватися»).

Аналіз контекстного корпусу з використанням одиниць алюзій підтверджує, що такий поділ зумовлений тим, що одні алюзії змінюють свою структуру, а інші залишаються незмінними.

Корпус також допоміг розкрити основні структурно-функціональні особливості натяків за допомогою тих самих функцій «Concordance Plot», «Collocates» та «Clusters/N-Grams»: вони можуть передавати значення або буквально, або переносно. З цього випливає, що натяки відповідно до своїх структурно-функціональних особливостей можуть бути наступних видів:

Конкретно-деталізуючі: *All (even the hardest ones) roads lead to... Walmart! Why it is important to stop Walmart's store dominance? [105] - Всі дороги (навіть найскладніші) ведуть в... Вол-март! Чому важливо припинити монополістичне становище цієї мережі універсальних магазинів? (пер. прес-служба телеканалу 1+1).* В цьому випадку натяківна одиниця вносить певні деталі в смислове наповнення вихідного тексту (оригінал: «All roads lead to...»).

Метафоричні: *Gone with elections: what happened to the money designated for the election campaign? [111] - Звіяні виборами: що сталося з грошми, виділеними на виборчу кампанію? (пер. прес-служба телеканалу Україна).* Такі натяки дають переносну характеристику для події.

Інноваційні: *It doesn't look like our team is going to win this match but, anyway, run, Pittsburgh Steelers, run but don't stumble! [106]*

Такі натяки суттєво відрізняються від прецедентів за значенням і додають нові елементи, яких немає в оригінальному тексті.

Таким чином, цей корпус сприяє детальному аналізу семантичних, структурних і функціональних характеристик алюзій в англійських медіа-матеріалах: визначенню основних семантичних груп алюзій та дослідженню їх функціональних властивостей у контексті.

3.2 Аналіз прийомів відтворення натяків в українському перекладі

Основна мета натяку у медіатекстах – вплив на читачів. Саме цей стилістичний прийом спонукає читача інтерпретувати подану інформацію, шукаючи значення алюзій та комунікативні наміри автора. Разом з цим сугестія є ще й скарбницею чужої культури, яка може відкрити цілісний світ чужого культурно-історичного досвіду не з поверхні, а заглиблюючись у його суть.

Дійсно, натяк – явище надзвичайно цікаве, масштабне, багатогранне і складне. І це визначає складність його передачі в перекладі. Хоча алюзія може відкрити читачеві довгу історію народу, вона може бути незрозумілим елементом тексту для носія іншої культури.

З огляду на те, що не всі читачі володіють необхідними знаннями, щоб без труднощів розкрити зміст алюзій, постає питання правильного, рівноцінного і водночас адекватного відтворення одиниць алюзій в українському перекладі.

Хоча вітчизняні та закордонні вчені провели багато досліджень з цього питання, переклад алюзій досі залишається однією з найгостріших проблем лінгвістики.

По-перше, перекладач – це людина, яка забезпечує успішне спілкування між представниками різних культур. Однак по-справжньому якісний і адекватний переклад неможливий без розуміння основних правил, технік. Одним із найважливіших факторів у процесі перекладу є перекладацька трансформація. Вони є ключовими факторами, від яких безпосередньо залежить еквівалентність і адекватність перекладу. Без знання перекладацької трансформації перекладач не зможе здійснити переклад, який правильно передає зміст і мету вихідного повідомлення без порушення структури, лексики та граматичних норм мови перекладу.

Translation Transform — це перевірене рішення для перекладу, яке дозволяє створювати високоякісні переклади. Вони можуть допомогти, коли переклад складний, оскільки дозволяють розглянути всі можливі варіанти перекладу та вибрати найбільш підходящий, або як засіб перевірки правильності перекладацьких рішень.

Перекладацька трансформація — це перетворення перекладачем одиниць мови оригіналу на комунікативно еквівалентні одиниці мови перекладу [89, с.24], якщо в контексті неможливо використати загальноприйнятій і стандартний відповідники. Загалом, трансформації використовуються, оскільки вони забезпечують вищий ступінь еквівалентності, ніж будь-який інший стандартний аналог, а також уникають негативних наслідків від використання звичайного аналога в деяких випадках.

Універсальної класифікації перекладацьких трансформацій не існує, оскільки для всіх наявних класифікацій необхідна або широта, або відносна вузькість підходу. Серед дослідників, які займалися вивченням цього питання та запропонували своїх класифікацій перекладацьких трансформацій, варто виокремити Л. С. Бархударова (1980), З. Е. Роганову (1996), І. В. Корунець (2008), Ф. Беєра (1993), А. Ф. Архіпова (1991), Ю. К. Найду (2000), Г. М. Стрілковського (2000), Т. Р. Левицьку (2001), М. С. Писаренко (2003), Я. І. Рецкера (1999), Р. К. Мін'яр-Белоручева (1998), І. С. Алексєєву (2004), Л. К. Лагішева (1990) та В. Є. Щетінкіна (1983).

У нашій роботі ми використали широкую систематику прийомів перекладу, яка була створена на основі концепцій дослідників вище, оскільки перекладацькі трансформації зазвичай розглядаються як чотири рівні: лексичний, лексико-семантичний, лексико-граматичний і граматичний. Крім того, широка класифікація детально розкриває природу кожної техніки перекладу. Відповідно до загальної класифікації трансформація поділяється на чотири рівні: лексичний (транскодування: транскрипція/транслітерація, варіант/функціональна еквівалентність, калькування), лексико-семантичний (реіфікація, узагальнення, модуляція (семантичний розвиток), диференціація

значення, верхня назва. Перейменування, перейменування, наголос, нейтралізація), лексико-граматичний (антонімічний переклад, описовий переклад, тлумачення, описовий парафраз, функціональна заміна) і граматичний (додавання, вилучення (пропуск), граматична заміна (член речення, речення), тип частини мови (перетворення) синтаксичні перестановки, сподучення та членування речень)).

У перекладацькому аналізі 1020 одиниць ми визначили основні перекладацькі переходи, що використовуються для відтворення алюзивних одиниць в українських перекладах. Трансформації поділяються таким чином:

Лексичні - 30% (300 одиниць), Лексичні - Семантичні - 20% (200 одиниць), Лексичні - Граматичні - 30% і Граматичні - 20%.

Вибір перекладацьких зсувів для відтворення алюзій в українських перекладах залежить не лише від їх контекстуального та культурного компонентів, а й від типологічних, семантичних і структурно-функціональних характеристик, які були враховані в нашому дослідженні.

Спочатку розглянемо основні перекладацькі зрушення та їх найяскравіші приклади, на яких відтворюються алюзії в українських перекладах.

Лексичні перекладацькі трансформації:

Транскодування — технологія перекладу, коли звукова чи графічна форма слів мови оригіналу передається за допомогою алфавіту мови перекладу. Розглянемо два типи перекодування, виявлені при аналізі того, як перекладаються підказки.

Транскрибування — спосіб перекладу, при якому передають звукову форму слова вихідної мови.

The police successfully pulled off a secret mission which would make even

James Bond proud [114].

Поліція успішно виконала секретну місію, якою пишався б навіть Джеймс Бонд (пер. прес-служба телеканалу 5 канал).

Транслітерування — спосіб перекладу, при якому слово мови оригіналу передається по літерам.

Dante had 9 circles of hell and our politicians prepare 15 with their new scheme for getting the unemployment benefit [104].

У Данте було 9 кіл пекла, а наш уряд готує для нас цілих 15 завдяки їхній новій схемі отримання виплат по безробіттю (пер. прес-служба телеканалу Україна).

Калькування — перекладацька трансформація, коли слово-відповідник простого або складного слова в мові оригіналу є відповідним словом першого порядку відповідних слів у словнику..

China risks to face 'Great Wall of Self-Isolation' [108].
Китай ризикує зіткнутися з Великою Стіною окремоті від світу (пер. прес-служба телеканалу ICTV).

Функціональний/варіантний відповідник - Техніка перекладу, яка при виборі буде еквівалентна лексико-семантичному варіанту багатозначного слова за своїм значенням, тобто передавати лише одне з усіх значень слова в одній з мов оригіналу. *But we have the feeling that we live in our country with all its problems, successes and failures while our leadership lives in*

Wonderland [99].
Але нам здається, що ми живемо в нашій країні з усіма її проблемами, успіхами та невдачами, тоді як наше керівництво живе у Дивокраї (пер. прес-служба телеканалу 5 канал).

Лексико-семантичні перекладацькі трансформації:

Конкретизація — Техніка перекладу, яка замінює слова з ширшою семантикою в оригінальному тексті словами з вузькими значеннями.

Power games: tension is increasing as the election madness continues [112].

Ігри влади: передвиборче божевілля продовжується, а разом з ним зростає напруга (пер. прес-служба телеканалу СТБ).

Генералізація — Зворотна техніка реифікації, коли використовується, замінює семантично вузькі слова в оригінальному тексті семантично ширшими словами.

Save Mother Earth, make it a better place for you and for me and the entire human race [109].

Врятуймо Матінку-Землю, зробимо її кращим місцем для вас, для мене та для всього людства (пер. прес-служба телеканалу I+1).

Модуляція (смісловий розвиток) — Техніка перекладу, за якої, коли слово використовується в перекладеному варіанті, його значення логічно випливає зі значення одиниці в мові оригіналу.

Red herrings: we're in dire need of changing our judicial system [113].

Засідання для галочки: нам терміново потрібні зміни в нашій судовій системі (пер. прес-служба телеканалу Україна).

Емфатизація — прийом перекладу, при якому загальнозживане слово перекладають за допомогою одиниці, яка має емоційно-експресивне забарвлення.

Since last election we've come a long way to make America great again and unfortunately we failed [101].

Вію останніх виборів ми пройшли довгий час, щоб знову зробити Сполучені Штати Америки процвітаючою країною, але, на жаль, нам це вдалося (пер. прес-служба телеканалу СТБ).

Нейтралізація — прийом обернений до емфатизації, який передає виключно логіко-понятійний зміст, тобто замінює емоційно-експресивні одиниці мови оригіналу на більш нейтральні.

Nightmare bowl: football fans are angry with teams performance at the biggest game of the year [108].

Не настільки й супер: футбольні фанати в ярості через жахливу гру команд на найбільшому матчі року "Супер кубок" (пер. прес-служба телеканалу I+1).

Лексико-граматичні перекладацькі трансформації:

НУВБІП УКРАЇНИ
Антонімічний переклад — перекладацький прийом, при якому форму слова/словосполучення замінюють протилежною, при цьому зміст одиниці залишається незмінним.

*Questionable leadership, strategic mistakes and illiterate decisions have led to the catastrophic results. But on the other hand, **the choice is never clear** [103].*

НУВБІП УКРАЇНИ
 Некомпетентне керівництво, стратегічні помилки та неграмотні рішення призвели до катастрофічних наслідків. Втім, з іншого боку, **вибір ніколи не буває очевидним** (пер. прес-служба телеканалу Україна).

НУВБІП УКРАЇНИ
Описовий переклад — перекладацький прийом, коли одиницю вихідної мови в перекладі замінюють на словосполучення, яке має більшу кількість компонентів, щоб адекватно передати зміст оригіналу.

*With the patience of **Griselda** he listened to the foolish arguments of his opponent [100].*

НУВБІП УКРАЇНИ
 З **терплячістю, якій можна тільки позаздрити**, він слухав нелогічні аргументи свого опонента (пер. прес-служба телеканалу 5 канал).

Експлікація — різновид описового перекладу, заміна одиниці вихідної мови на словосполучення, яка пояснює цю одиницю.

*The company doesn't seem to fulfill their financial liabilities, just like **Thoreau** [106].*

НУВБІП УКРАЇНИ
 Схоже, що компанія не збирається виконувати свої фінансові зобов'язання, прямо як **письменник Торо, відомий своїми відмовами від сплати податків** (пер. прес-служба телеканалу ICTV).

НУВБІП УКРАЇНИ
Функціональна заміна - спосіб перекладу, при якому інформація, викладена мовою оригіналу, передається за допомогою модифікованих або інших відповідних лексичних одиниць, які утворюють переклади словосполучень відповідно до норм і правил граматики мови.

To act or not to act: the main dilemma of our authorities [104].
НУВБІП УКРАЇНИ
Діяти чи не діяти: головна дилема нашого уряду (пер. прес-служба телеканалу Україна).

Зима близько: чи варто нам очікувати збільшення кількості інфікованих? (пер. прес-служба телеканалу 1+1).

Where there's a fire, there's a flame: how war of words turned into a brutal fight [106].

Полум'я без вогню не буває: як словесна перепалка переросла у жорстоку бійку (пер. прес-служба телеканалу 1+1).

При аналізі способів перекладу алюзійних одиниць розглядаються типи алюзійних одиниць, визначені відповідно до семантичної (тематичної) класифікації Н. Ю. Новохачової та її семантичної та структурно-функціональної характеристики. Навчайтеся за допомогою корпусу. Класифікацію було обрано тому, що на сьогоднішній день вона вважається провідною, найповнішою та найточнішою класифікацією одиниць алюзій і дозволяє аналізувати семантичні, структурні та функціональні характеристики алюзій у медіаматеріалі. Тому розглянемо специфіку перекладу репліки з точки зору типу репліки та семантичних і структурно-функціональних характеристик:

Літературно-художні натяки. за семантичною ознакою вони, як правило, бувають згорнутими, синонімічними, антонімічними, розгорнутими, за структурно-функціональними – новаторськими, метафоричними, конкретними.

Who's the fairest of them all? New Miss World is already known [105]. –

Хто на світі всіх миліший, всіх рум'яніший й біліший? Ім'я нової «Miss Всесвіт» вже відоме (пер. прес-служба телеканалу 1+1). За своїми особливостями натяк – звужуюча та метафорична, перекладена українською мовою за допомогою трансформації додавання

A good CEO is really hard to find [108]. – *Хорошого Генерального директора складно знайти (пер. прес-служба телеканалу Україна).* Натяк – розширювальна та конкретно-деталізуюча, переклад здійснено за допомогою трансформації функціональної заміни.

Tik Tok's Gummy-style videos are gaining popularity [105]. **Недолугі** відео в соціальній мережі «Тік Ток» набирають популярність (пер. прес-служба телеканалу I+1).

Це розширювальна та інноваційна натяк, яка перекладена за допомогою трансформації модуляції.

The Lord of the Rings and Jewels: Tiffany & Co. has become the most popular jewelry brand in the world [111]. – **Володарка перснів та коштовних прикрас:** ювелірна компанія «Tiffany & Co.» стала найпопулярнішим брендом прикрас у світі (пер. прес-служба телеканалу СТБ). За своїми семантичними

та структурно функціональними властивостями натяк конкретно-деталізуюча та розширювальна. Її переклад здійснено за допомогою трансформації конкретизації.

One more unfulfilled promise: why Trump loses his electoral base or how great expectations turned into great disappointments? [105] – **Чергова невиконана обіцянка:** чому Д. Трамп втрачає свій електорат або як великі-великі сподівання перетворилися на великі розчарування? (пер. прес-служба телеканалу 5 канал). Ця розширювальна та метафорична натяк перекладена за допомогою калькування.

Фольклорні натяки. Найчастіше такі натяки є розширювальними, конкретно-деталізуючими, інноваційними, звучуючими та метафоричними:

Shameful people of the round table. After the government meeting a number of inefficient reforms will wait for us [102]. – **Ганьбища круглого столу.** Після засідання уряду на нас чекає ряд неефективних реформ (пер. прес-служба телеканалу 5 канал). В цьому випадку інноваційна та розширювальна натяк перекладена за допомогою підбору функціонального відповідника та емпатизації.

1000 and 1 day...How long do we have to wait to get the elections results? [105] – **Тисяча і один день:** Скільки нам ще чекати до оголошення результатів виборів? (пер. прес-служба телеканалу ICTV). Ця натяк є конкретно-

деталізуючою та звужуючою. Переклад було здійснено за допомогою трансформації калькування.

*You can't expect honesty from politics. It's a complex game where **Br'er Rabbit's style** pays off [109]* – Не варто очікувати чесності від політики. Це

складна та заплутана гра, де **хитросплетені дії** приносять свої результати (пер. прес-служба телеканалу 5 канал).

За своїми семантичними та структурно-функціональними особливостями ця натяк є розширювальною та метафоричною. В українському варіанті її було відтворено трансформацією модуляції.

*He **rose up like Phoenix**. Football player Kevin De Bruyne not only managed to get over trauma, but also returned back to sport [113].* – **Постає як Фенікс:**

футболіст Кевін Де Брейне не лише зміг здобути перемогу в боротьбі з травмою, але і повернувся в спорт (пер. прес-служба телеканалу 1+1). В

цьому прикладі розширювальна та метафорична натяк перекладена за допомогою трансформації транскрибування.

Міфологічні натяки. Найчастіше міфологічні натяки є розширювальними, звужуючими, метафоричними та конкретно-деталізуючими.

*The rival team was looking for our team's **Achilles' heel** to beat them [107].*

– Команда суперника шукала **слабке місце** нашої команди, щоб здобути перемогу (пер. прес-служба телеканалу СТБ). В цьому випадку метафорична

та розширювальна натяк відтворена українською мовою за допомогою модуляції.

Why isn't our government able to solve at least the most pressing issues? After all, they're not as intricate as Minotaur's Labyrinth? [114] – Чому наш уряд не в

зможі вирішити хоча б найбільш нагальні проблеми? Зрештою, вони не настільки хитромудрі як Лабіринт Мінотавра (пер. прес-служба телеканалу

Україна). За своїми семантичними та структурно-функціональними особливостями натяк є розширювальною та конкретно-деталізуючою.

Переклад натяки було здійснено за допомогою трансформацій калькування та транскрибування.

If you think that mythical Avalon doesn't exist, look at the selection of the most enchanting places that we've prepared for you [112]. – Якщо ви думаєте, що місць, які оспівують в казках та легендах, не існує, подивіться на добірку найбільш прекрасних локацій, яку ми підготували для вас (пер. прес-служба телеканалу 1+1).

Цей блок алюзій є широким і метафоричним. Для його повторення використовуються адитивні перетворення та описовий переклад.

Кіно поради. Часто цей тип підказок зазвичай є розширеним, звуженим, синонімічним, конкретним і новаторським.

End of Incredibles era: Kim Kardashian announces end of reality show about her family [106]. – Кінець епохи Суперсімейки: Кім Кардаш'ян оголосила про завершення реаліті-шоу про свою родину (пер. прес-служба телеканалу 1+1).

В цьому прикладі розширювальну та інноваційну натяк було перекладено українською мовою за допомогою модуляції.

It won't be long before Hyde Park Winter Wonderland opens its doors to the visitors. Do you want to build a snowman? [102]. – Незабаром зимовий Дивокрай

у Гайд-парк відкриє для відвідувачів свої двері. Сніговик на нас чекає! (пер. прес-служба телеканалу Україна). Ця натяк є розширювальною та конкретно-деталізуючою. Українською мовою її було перекладено за допомогою

трансформацій функціонального відповідника та граматичних заміни типу речення та частини мови.

Піденні натяки. В основному такі натяки є звужуючими, розширювальними, метафоричними та інноваційними.

The story of the Olympic champion: from zero to hero [108]. – *Історія олімпійського чемпіона: від дилетанта до легенди* (пер. прес-служба

телеканалу СТБ). Звужуючу та метафоричну натяк відтворено трансформацією функціонального відповідника та емпатизації.

It came in like a wrecking ball: Miley Cyrus and Liam Hemsworth are officially over [112]. – **Руйнівна сила взяла гору над почуттями:** Мейлі Сайрус та Ліам Хемсворт офіційно розлучилися (пер. прес-служба телеканалу 1+1).

За семантичними та структурно-функціональними особливостями натяк є метафоричною та звужуючою. Переклад українською був здійснений за допомогою трансформацій **додавання та модуляції**.

Газетно-публіцистичні натяки. Такі натяки, як правило, є звужуючими, розширювальними, синонімічними, інноваційними та метафоричними.

Maybe we need another Uncle Sam to revive patriotic feelings [110]. – **Можливо нам потрібен ще один типовий американський персонаж,** який пробудить патріотичні почуття в населення (пер. прес-служба телеканалу СТБ). Звужуюча та метафорична натяк перекладена українською мовою за допомогою трансформації **експлікації**.

No man's land: will the Quebec province really separate from Canada? [105]. – **Нічия земля:** чи дійсно провінція Квебек відокремиться від Канади? (пер. прес-служба телеканалу Україна). В цьому прикладі натяк – звужуюча та метафорична.

В українському перекладі вона відтворена трансформаціями **функціонального відповідника та нейтралізації**.

Крилаті натяки. Ці ознаки часто антонімічні, синонімічні та специфічні з точки зору семантичних і структурно-функціональних характеристик.

Falling down is not a failure but refusing to get back on your feet is [112]. – **Падіння – це не промах, промах – це відмови піднятися знову на ноги і продовжити боротьбу** (пер. прес-служба телеканалу 1+1). У цьому випадку антоніми та видово-детальні репліки в українській мові змінюються шляхом перетворення граматичних заміन (частотномовних замін).

Take destiny into your own hands because fortune favors the bold [107]. – **Верить доле в свої руки, адже сміливі завжди мають щастя** (пер. прес-

служба телеканалу СТБ). Натяк – синонімічна та конкретно-деталізуюча. Її переклад українською був здійснений трансформацією **функціональної заміни**.

Офіційно-ділові натяки. Натяки цього виду найчастіше бувають розширювальними, синонімічними та конкретно-деталізуючими.

*Modern politicians seem to forget about the 1964 Civil Rights Act [114]. – Схоже, що політики сучасності забувають про **Акт про громадянські права 1964 року** (пер. прес-служба телеканалу Україна). За своїми*

характеристиками (семантикою та структурними функціями) підказка в цьому

прикладі є розширеною та специфічною деталізацією, а в перекладі відтворюється за допомогою слідових трансформацій.

It is often believed that America is a place where you can write your own destiny no matter who you are or what you look like, how you started off or what your background is. But is it really true? [110]. – Існує переконання, що Америка

– це країна, де можна стати творцем своєї долі і не має жодного значення хто ви, яка у вас зовнішність, як ви починали чи яке ваше коріння. Втім чи дійсно це правда? (пер. прес-служба телеканалу СТБ). В цьому прикладі натяк

є синонімічною та конкретно-деталізуючою, її переклад на українську

здійснений за допомогою таких трансформацій: **конкретизації, функціональної заміни, додавання та еміфатизації**

Інтермедіальні натяки. Як правило, інтермедіальні натяки можуть бути омонімічними, гіперо-гіпонімічними, **інверсійними** та конкретно-деталізуючими.

*No one calls into question an impeccable taste of the first lady. However, none of her dresses can compare to that **blue velvet inaugural gown** [107]. – Ніхто не сумнівається в бездоганному смаку першої леді, але жодна з її суконь не*

*зрівняється з **блакитною, вельветовою сукнею Барбари Буш на церемонії***

інавгурації (пер. прес-служба телеканалу 1+1) Це інверсійна та конкретно-деталізуюча натяк, яка відтворена в українському перекладі за допомогою трансформацій **додавання та функціонального відповідника**.

We have a dream. We want our country to flourish [108]. – **У нас є мрія.** Ми хочемо, щоб наша країна знову процвітала (пер. прес-служба телеканалу СТБ). В цьому прикладі омонімічна натяк перекладена українською мовою за допомогою трансформації **функціонального відновідника**.

*It is nothing new to us as we have come across the **fruit of the Dead Sea**, so sweet and delicious to the eye, so bitter and nauseous to the taste* [110]. – **Та для нас це не новина.** Ми зіштовхувалися з ситуацією «**гарна обгоршка, та начинка не дуже**» (пер. прес-служба телеканалу 5 канал). Натяк – гіперо-гіпонімічна, вона відтворена в перекладі трансформацією **описового перекладу**.

Натяки-біблейзми. За своїми семантичними та структурно-функціональними характеристиками Святе Письмо може бути розгорнутим, скороченим, інвертованим і метафоричним..

*Legal **apple of oil discord*** [114]. – **Яблуко розбрату:** правові суперечки щодо нафти не втихають (пер. прес-служба телеканалу ІСТУ). В цьому випадку натяківна одиниця є метафоричною та розширювальною. Її відтворення в українському перекладі стало можливим завдяки трансформації **калькування**.

Наукові натяки. Алюзії цього типу часто розширені, звужені, надмірні, детальні та новаторські.

*The movie features a boy who suffers from **Oedipus complex*** [109]. – Центральним персонажем фільму є хлопчик, який страждає від **комплексу Едіна** (пер. прес-служба телеканалу 1+1). Алюзії вузькі за семантичною характеристикою, специфічні та деталізовані за структурно-функціональними ознаками, перекладені українською мовою шляхом провенієнції та транскрипційної трансформації..

Натяки, які контаміновані експресемами. Як правило, цей тип сутєстивної одиниці може бути синонімічним, антонімічним, епонімним, надіпотетичним, специфічним та інноваційним.

Inner beauty is important. Find out why you shouldn't judge a book by its front page [111]. – *Внутрішня краса важливіша. Дізнайтеся, чому не варто судити книгу по обкладинці* (пер. прес-служба телеканалу СТБ).

В цьому прикладі гіперо-гіпонімічну та конкретно-деталізуючу натяк було відтворено за допомогою таких трансформацій: **генералізації** та **функціональної заміни**.

Натяки-власні назви. Натяки цього типу часто розгорнуті, звужені, конкретні деталі та метафоричні, відповідно до їх семантичних і структурно-функціональних характеристик.

Fashion revolution: will fashion industry get new Guccio Gucci? [103] –

Модний переворот: чи отримає індустрія моди нового Гуччіо Гуччі? (пер. прес-служба телеканалу 1+1). В наведеному прикладі розширювальна та конкретно-деталізуюча натяківна одиниця була відтворена за допомогою **транскрибування**.

The young politician has already been dismissed as Brutus for his unpopular decisions which run contrary to his promises [108].

На молодого політика вже повісили клеймо зрадника за прийняття непопулярних рішень та недотримання своїх передвиборчих обіцянок (пер. прес-служба телеканалу

Україна). Звужуюча та метафорична натяк перекладена за допомогою **трансформації модуляції**.

Історичні натяки. Найпоширенішими сугестивними одиницями цього типу є звуження, розширення, конкретні деталі, метафори

Agricultural revolution: farmers in Kansas are striking against the tax increases [112]. – *Сільськогосподарська революція: фермери у Канзасі*

мітингують проти підвищення податків (пер. прес-служба телеканалу СТБ). В цьому випадку звужуючу та конкретно-деталізуючу натяк було відтворено **трансформацією калькування**.

Вивчення основних способів перекладу, які передають зміст одиниці алюзії, за її типом, за обраною класифікацією дозволяє не лише детально проаналізувати характеристики алюзії у матеріалах ЗМІ, а й ідентифікувати використані алюзії. Різні види. Алюзії відтворюються за частотою

перекладацьких трансформацій на основі їх семантичних, структурних і функціональних характеристик.

Такий аналіз сприятиме подальшому дослідженню та отримання більш точних результатів при встановленні перекладацьких переходів, які найчастіше використовуються перекладачами для реплікації алюзивних одиниць і створення адекватного та еквівалентного перекладу, який передає комунікативний задум автора, не порушуючи норм мови перекладу, і водночас є зрозумілий читачеві.

Для отримання точних результатів проведено загальний аналіз перекладацьких трансформацій, який показує, що для досягнення достатнього та еквівалентного представлення алюзій в українських перекладах найчастіше використовуються такі перекладацькі трансформації. Описовий переклад є найбільш поширеним. використано перекладацьку трансформацію, відсоток використання якої становить 20% (тобто 200 одиниць із 1020), а потім усний переклад (цей метод перекладу використовується в 10% випадків). Відносно частими є використання змінних відповідників, модуляції, заміни функцій, а також перетворень додавання та віднімання (всі ці методи перекладу використовуються досить часто, дорівнює 8%). Порівняно рідко використовуються такі перекладацькі трансформації: калькування, реифікація та граматична заміна, причому найчастіше вживаються заміни частин мови та речення. Ці методи перекладу використовуються 6% часу. Дещо нижчим є застосування перекладацьких трансформацій транскодування, транслітерації та емпатизації — 4%, 2% та 3% відповідно.

Найменш поширеними прийомами перекладу при перекладі неявних одиниць є узагальнення, нейтралізація та антисенсовий переклад. Вони використовуються лише в 1% випадків.

Такий розподіл використання конверсії можна пояснити тим фактом, що репліки тісно пов'язані з культурними компонентами і тому часто незрозумілі для представників інших мовних і культурних спільнот. Ось чому описовий переклад, інтерпретація, доповнення та модуляція є найпоширенішими

техніками перекладу. Ці перекладацькі трансформації дозволяють перекладачеві або надати пояснення значення екстенціональної одиниці, або логічно вивести його з контексту. Вибір функціональних еквівалентів або використання функціональних заміників допомагає перекладачам вибирати еквіваленти, максимально зрозумілі читачам.

Часто використання наведених вище трансформацій є або неможливим, або переважує текст, спричиняючи спотворення задуму автора або навіть втрату його цілісності. З цієї причини в рідкісних випадках орієнтовні одиниці видалялися. Однак не завжди присутня одиниця може бути зрозуміла лише

представникам певної лінгвокультурної спільноти. Досить частим є випадки натяків на всесвітньо відомих діячів минулого чи сьогодення, історичних чи сучасних подій тощо. У цьому випадку для перекладана немає сенсу тлумачити одиницю алюзії, отримувати її значення з контексту або повністю

видаляти алюзію, оскільки вона буде зрозуміла широкому загалу, і в цьому випадку перекладач використовує простежений переклад трансформація, транскрипція та транслітерація. У деяких випадках зміст алюзій потребує більш детального розкриття або, навпаки, у таких випадках використовуються трансформації конкретизації та узагальнення. В оригінальному тексті алюзії

можуть використовуватися, щоб підсилити задум автора, і навпаки, щоб передати більш нейтральне твердження. Для відтворення цих сугестивних одиниць використовується трансформація наголосу або протилежна нейтралізація. Але процес перекладу також багато в чому залежить від граматичних норм мови перекладу.

Тому з метою збереження граматичних, стилістичних і синтаксичних норм мови перекладу використовуються граматичні заміни та антонімічні переклади.

Тому досягти найбільш адекватного та еквівалентного перекладу вдається переважно за допомогою спеціальної технології перекладу – так званої перекладацької трансформації, яка поділяється на чотири рівні: лексичний, лексико-семантичний, лексико-граматичний і граматичний.

При виборі перекладацької трансформації необхідно враховувати не лише контекст і культурні компоненти, а й тип алюзивної одиниці, її семантичні та структурно-функціональні характеристики в медіатексті.

Результати аналізу показують, що в українському перекладі перекладачі здебільшого використовують такі трансформації, як описовий переклад, інтерпретація, модуляція, додавання та віднімання, функціональна підстановка, змінна відповідність для відтворення змісту алюзій.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Висновки до розділу 3

Цей розділ роботи був присвячений детальному опису методології дослідження, аналізу особливостей натяків в медіа матеріалах за допомогою корпусу та перекладацькому аналізу прийомів відтворення натяківної одиниці в українському перекладі.

Дослідження спираються на загальну науку (аналіз і синтез, індукція та дедукція, узагальнення, статистичні методи), лінгвістику (описові методи, використання «слів і речей», проведення стилістичного аналізу, використання «тематичних груп», контекст і методи інтерпретації) та переклад. Методи дослідження (методи перекладу та методи контент-аналізу). Кожна методика сприяє визначенню, аналізу, побудові та узагальненню методів дослідження феномену алюзій, основних понять класифікації, специфіки функціонування алюзій у матеріалах ЗМІ та способу їх перекладу українською мовою.

Корпусний аналіз допомагає вивчити семантичні та структурно-функціональні характеристики алюзій. Тому виділено найпоширеніші джерела алюзій та їх приводи, алюзії розподілено на семантичні групи (25 груп) та проаналізовано за семантичною та структурно-функціональною характеристикою алюзій. За семантичною ознакою алюзії бувають синонімічними, синонімічними, антонімічними, надантонімічними, укрупненими, звуженими, інвертованими, а за структурно-функціональними ознаками – видовими, метафоричними, новаторськими.

Крім того, проводиться детальний аналіз технології перекладу алюзій. Для цього в англійських ЗМІ (газет і журналів) методом послідовного відбору було відібрано 1020 одиниць підказок. Аналіз проводився відповідно до широкої таксономії, згідно з якою перекладацькі трансформації були розділені на чотири широкі категорії: лексичні (транскодування: транскрипція/транслітерація, варіанти/функціональні еквіваленти, калькування), лексико-семантичні (реіфікація, узагальнення, модуляційний

(семантичний) розвиток), розрізнення, значення, подвійна назва, перейменування) частин мови (трансформація), синтаксичне розташування).

Під час аналізу перекладу ми розглянули типи аліозивних одиниць, виділені за таксономією Н. Ю. Новохачової, а також їх семантичні та структурно-функціональні характеристики. Результати перекладознавства

показують, що для відтворення сугестивних одиниць в українському перекладі перекладачі найчастіше використовують описовий переклад, інтерпретацію, додавання, віднімання, підбір варіантних відповідників, модуляцію,

функціональну заміну. Саме ці прийоми перекладу допомагають точно й

повно передати зміст аліозивної одиниці, не порушуючи норм мови перекладу, комунікативного наміру автора, емоційно-експресивного забарвлення тексту оригіналу.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

НУБІП України

Таким чином, у ході дослідження ми дійшли до наступних висновків.

У першому розділі було охарактеризовано поняття натяку з врахуванням різних підходів до його вивчення, класифіковано основні концепції типологій натяків та розглянуто головні функції, які натяк виконує в тексті.

Натяк є засобом проектування історичної події, відомої особи в історії, культурі чи мистецтві, факту/об'єкта, які мають особливе значення для представника іноземної культури, і утворюють дуже конотативну конотацію. Важлива частина тексту. Важливою теоретичною передумовою вивчення алюзій є їх розгляд крізь призму інтертекстуальності.

Феномен натяку розглядається з позицій літературознавства, когнітивізму, лінгвостилістики, лінгвокультурології, семантики та прагматики, що дозволяє розширити межі асоціативного поля, прихованого за одиницею алюзій новий контекст. Самі натяки є складними інтертекстуальними структурами щодо прецедентних текстів і виправдань.

Особливою графікою інтертексту є текстова підказка, яка навмисно вставлена легко ідентифікованими елементами.

Багато разів натяки вважались стилістичним прийомом і в цьому випадку алюзії з'являються як стилістичний прийом і як його результат.

Основна проблема полягає в тому, щоб відрізнити алюзії від подібних концепцій цитування та пригадування. Особливістю алюзій є вибіркоче запозичення елементів, при цьому весь вислів по відношенню до нового тексту або частина тексту-донора виступає «за текстом», тобто повністю неявно.

Підказка характеризується широким набором функцій.

Алюзії не тільки збільшують інтертекстуальну щільність тексту, а й сприяють появи в уяві читача зорових і чуттєвих образів, тісно пов'язаних з логічним змістом теми. За допомогою алюзій автор виражає своє ставлення до подій і ситуацій шляхом порівняння двох і більше реальних чи текстів. Якщо

НУБІП України

говорити про основні поняття, пов'язані з типологією реплік, зазвичай виділяють шість класифікацій, головним чином з яких є різні критерії. Таким чином, підказки можна поділити за тематичним, прагматичним, образотворчим і функціональним ознаками. Крім того, алюзії класифікуються відповідно до їх представлення та використання власних назв.

У другому розділі аналізуються поняття та основні ознаки медіатекстів, характеристика ролі алюзій у медіатекстах, семантика, структура та функціональна характеристика одиниць алюзій. Медіатекст — це низка взаємопов'язаних мовних символів, які утворюють тематичну єдність.

Медіатексти бувають середніми, популярними, мультикодованими, відкритими та інтертекстуальними. В основу класифікації медіатекстів покладено п'ять основних параметрів. До цих параметрів належать авторський спосіб, медіаформа тексту, канал поширення, функціональний тип тексту, тематичні уподобання. Реалізації алюзій у медіатекстах сприяють спеціальні мовні одиниці, які вказують на прецедентні явища, передають їх значення, встановлюють змістовно-семантичні залежності між прецедентними явищами та реальними алюзіями — маркери. У засобах масової інформації інформаційний текст вводиться за допомогою двох типів розмітки: словесної,

яка може бути прямою і непрямю, і графічної. Крім того, аналізуються семантичні та структурно-функціональні характеристики алюзій у матеріалах англомовних ЗМІ.

За семантичними ознаками алюзіям притаманна концептуалізованість і компресійність алюзій і контекстів. За типами прецедентів визначаються семантичні ознаки, за типами виразів — структурно-функціональні. Крім того, специфіка алюзій призводить до появи нового явища, тому досліджується порівняно нове явище в сучасній лінгвістиці — термінологічної натяквності (злиття натяків і термінів)

Третій розділ присвячено вивченню натяку в парадигмі дослідження мови та культури. Сьогодні це один із основних напрямів дослідження алюзій, адже образне мислення національної спільноти, її менталітет, національно-

мовна ідентичність, усе це зафіксовано в культурному коді. Ці коди належать до вторинної символічної системи і складають картину світу людини. Репліка — елемент цієї системи, згорнута одиниця, яка містить інформацію з досвіду минулих століть, мовне відображення культурної спадщини та спосіб доставки культурних кодів. Щоб розшифрувати натяк, необхідно зрозуміти походження натяку та його обґрунтування, а також культурні реалії, пов'язані з виправданням. Особливо важливу роль у перекладі одиниць алюзій відіграють культурні фактори.

Натяк є складною перекладацькою проблемою.

Головне завдання перекладача — не лише зберегти зміст оригінального твору, а й донести до читачів особливості іншої національної культури. Звичайно, в деяких випадках алюзії — це очевидні, загальновідомі факти, переклад яких не викликає особливих труднощів, але часто для розшифровки алюзій необхідні базові знання. Крім того, алюзії мають багато семантичних і структурно-функціональних особливостей, які також впливають на специфіку перекладу. Тому перекладач має не лише шукати способи відтворити алюзії, щоб вони функціонували й викликали ті самі емоції, що й оригінал, а й враховувати їхній тип та характеристики. Здебільшого алюзії відтворюються за допомогою описових перекладів, тлумачень, доповнень, віднімань, модульційних і варіантних відповідників, функціональних замінів.

Тому натяк — складне й унікальне мовне явище з численними методами дослідження. Особливий характер одиниці алюзій дозволяє вивчати її в різних дослідницьких парадигмах. Проте дослідження алюзій з точки зору мовних і культурологічних досліджень і перекладознавства викликає особливий інтерес у науковому співтоваристві...

Культуру мовно-культурної спільноти не безпідставно називати скарбницею. Лише за допомогою підказки автор може познайомити читача з подією, фактом чи особою, які відіграли важливу роль в історії існування народу. Але хоча підказка є унікальним знанням про минуле та сьогодення мовних і культурних спільнот, вона становить серйозний виклик для

перекладачів. Культурна дійсність однієї країни не завжди зрозуміла представникам інших країн, тому завдання перекладача полягає не тільки в тому, щоб зберегти сенс найбільш показової одиниці, запропонованої автором, але й забезпечити адекватний і еквівалентний переклад, який перекладає оригінальний текст.

Саме тому натяк є одним із найскладніших та, водночас, найцікавіших лінгвістичних явищ для дослідження.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

НУВБІП України

1. Авраменко С. Р. Стилістичні функції алюзій. *Гуманітарний вісник*. 2007.

№ 11. С. 3–8.

НУВБІП України

2. Алексеева І. С. Вступ до перекладознавства: довідник. Чернігів: Книга, 2004. 100 с.

3. Ананьїна М. А. Труднощі відтворення лінгвокультурної інформації при перекладі українською. Київ: Ранок, 2014. 97 с.

НУВБІП України

4. Білецька К. В. Проблема відтворення алюзії у процесі перекладу медіа текстів. Тернопіль: Буква, 2019. 154 с.

5. Білоніжко Н. Д. Алюзія і її текстова роль. *Вісник Запорізького національного університету*. 2014. № 15. С. 23-26.

6. Бурковська Л. Д. Проблеми перекладу стилістичного прийому алюзії. Житомир: Бук-Друк, 2018. 190 с.

НУВБІП України

7. Васильєва Є. А. Функціональна специфіка алюзійних текстів: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Запоріжжя, 2011. 21 с.

8. Власюк Л. С. Кросдисциплінарність явища алюзії. *Людина як суб'єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та*

НУВБІП України

навчанні іноземних мов: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 12 березня, 2020 р.). Київ, 2020. С. 47-49.

9. Власюк Л. С. Проблема відтворення алюзії при перекладі медіа текстів.

НУВБІП України

Людина як суб'єкт міжкультурної комунікації: сучасні тенденції у філології, перекладі та навчанні іноземних мов: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 12 березня, 2020 р.). Київ, 2020. С. 248-250.

10. Володимирова Т. Є. Міжкультурна комунікація: лінгвістичний аспект.

Науковий вісник Ужгородського університету. 2012. № 15. С. 7-11.

НУВБІП України

11. Гайдар В. П. Роль алюзії у створенні художності літературних творів. *Наука в інформаційному просторі*. 2014. № 7. С. 36-39.

12. Гаріфуліна А. М. Алюзії як транслятори культурних кодів. *Гуманітарний вісник*. 2011. № 4. С. 74-80

13. Гаріфуліна А. М. Культурологічна маркованість алюзій в художньому дискурсі: дис. ... канд. філол. наук. Запоріжжя, 2012. 179 с.

14. Заболотська О. О. Алюзія в художніх текстах: лінгвокогнітивний аспект.

Науковий вісник Херсонського державного університету. 2011. № 13. С. 143-150.

15. Заболотська О. О. Алюзія та концептуальна метафора як засоби вираження авторських інтенцій в художньому. *Науковий вісник Херсонського*

державного університету. 2013. № 20. С. 176-183.

16. Іванова Є. В. Лінгвокультурологічні дослідження. Львів: Свічало, 2014. 206 с.

17. Ісханова Л. І. Алюзія як лінгвокультурний код: дис. ... канд. філол. наук. Харків, 2015. 199 с.

18. Ключкова И. М. Лингвистический аспект механизма действия аллюзии: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Тбілісі, 2000. 27 с.

19. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства: довідник. Вінниця: Твори, 2008. 512 с.

20. Красних В. В. Система прецедентних феноменів в контексті сучасних досліджень. *Мова, свідомість, комунікація*. 1997. № 2. С. 5-12

21. Кузнецова Г. В. Алюзія як лінгвістичне явище. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 9. С. 89-91.

22. Кузьміна Н. А. Про референцію та кореференцію в лінгвістиці. Харків: Фоліо, 2015. 78 с.

23. Лавриненко О. О. Алюзія як засіб концептуальної репрезентації знань. *Слов'янський вісник : зб. наук. праць*. 2006. № 6. С. 150-157.

24. Лавриненко О. О. Комунікативно-прагматичний потенціал алюзії в англійському та українському публіцистичному дискурсі: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2009. 20 с.

25. Лавриненко О. О. Особливості функціонування цитатної алюзії в англomовному та україномовному публіцистичному тексті. *Мова і культура : наук. журнал.* 2007. № 9. С. 177–183.

26. Лавриненко /F2 13.92О. О. Рівні та одиниці алюзійності в англо- та україномовному публіцистичному дискурсі. *Проблеми зіставної семантики : зб. наук. статей.* 2007. № 8. С. 362–368.

27. Левицька Т. Р. Посібник з перекладу з англійської. Дніпро: ЛПРА, 2001. 13 с.

28. Маслова В. А. Лингвокультурология: . Минск: Академия, 2001. 208 с.

29. Мащкова Л. А. Аллюзійність як категорія вертикального контексту. *Вісник Запорізького національного університету.* 2000. № 2. С. 2533

30. Некряч Т. Є. Інтертекстуальна іронія та переклад. Київ: Карпенко, 2010. 176 с.

31. Новикова О. В. Аллюзия с позиции лингвопрагматики: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Алмати, 2000. 22 с.

32. Переломова О. С. Інтертекстуальність як системотвірна текстово-дискурсивна категорія. *Гуманітарний вісник запорізької державної інженерної академії.* 2008. № 34. С. 94-102.

33. Перкас С. В. Имена собственные и нарицательные в словаре и художественном тексте. *Народы и культуры.* 1995. № 25. С. 141-143

34. Петрина Х. В. Магіфестація засобів вираження алюзій в українських модерних художніх текстах: алюзійна маркованість. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2016. № 24. С. 56–59.

35. Писаренко М. С. Особливості перекладу. Черкаси. Ранок, 2003. 151 с.

36. Разинкіна Н. М. Функціональна стилістика: монографія. Харків: Вища школа, 2004. 270 с.

37. Роганова З. Є. Посібник з перекладу: довідник. Кривий Ріг: Діонат, 1996. 304 с.

38. Селиванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія: монографія. Полтава: Полтавський літератор, 2006. 716 с.

39. Сметаніна С. І. Медіатекст в системі культури (динамічні процеси в мові і стилі журналістики кінця ХХІ століття): монографія. Харків: Вища школа, 2002. 383 с.

40. Соколова В. Л. Стилiстичний прийом алюзії як носій лiнговкультурної iнформації (на матерiалі дискурсу ЗМІ): дис. ... д-ра фiлол. наук. Iвано-Франкiвськ, 2017. 241 с.

41. Солганик Г. Я. Стилiстика тексту: монографія. Київ: Ранок, 2015. 170 с.

42. Соловйова М. О. Роль алюзійного антропонiму в створенні вертикального контексту: автореф. дис. ... канд. фiлол. наук. Харків, 2004. С. 32

43. Стрiлковський Г. М. Теорія і практика перекладу. Запорiжжя: Кругозір, 2000. 271 с.

44. Тiчер С., Мейер М. Методи аналізу тексту і дискурсу: монографія. Харків: Гуманiтарний центр, 2009. 356 с.

45. Тухарели М. Д. Аллюзия в системе художественного произведения: автореф. дис. ... канд. филол. наук. Тбилиси, 2006. 24 с.

46. Тютенко А. А. Структура і функції алюзій в пресі: автореф. дис. ... канд. фiлол. наук. Харків, 2000. 20 с.

47. Ускова Б. А. Переклад алюзій на українську мову. Вінниця: Нова Книга, 2012. 104 с.

48. Халізов В. Є. Теорія літератури: монографія. Дніпро: ДІРА, 2005. 405 с.

49. Чанишева З. З. Лiнговкультурологія: проблеми, пошуки, рiшення. Київ: Либiдь, 2010. 134 с.

50. Щетiнкін В. Є. Посiбник з перекладу: навч. посiб. Кривий рiг: Дiонат, 1983. 160 с.

51. Ярема О. Б. Аллюзия в текстах британської художньої літератури: лiнговстатистичний аспект (на матерiалі творів модерністів): дис. канд. фiлол. наук. Запорiжжя, 2016. 355 с.

52. Ярема О. Б. Кросдисциплiнарність явища алюзії. *Науковий вiсник Мiжнародного гуманiтарного унiверситету*. 2017. № 31. С. 141–143.

53. Ярема О. Б. Типологія і функції алюзій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 12. С. 111-113.

54. Ярошевич І. А. Аллюзія як засіб реалізації інтертекстуальності в публічній політичній комунікації. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2012. № 15. С. 117-122.

55. Beer F. *Übersetzungstheorie*. Stuttgart: Presse Netzwerk, 1993. 300 p.

56. Bell M. *Literature and Modernism: Belief and Responsibility in the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. 260 p.

57. Broich U. *Intertextualität: Formen, Funktionen, anglistische Fallstudien*. Tübingen: Niemeyer, 1985. 373 p.

58. Galperin I. R. *Stylistics*. Moscow: Higher school Publishing House, 1977. 372 p.

59. Genette G. *Palimpsests*. Lincoln: University of Nebraska Press, 1997. 490 p.

60. Lamont M. *Allusions as cultural codes*. Washington: Science Association, 2018. 168 p.

61. Lennon P. *Allusions in the Press: Applied Linguistic Study*. Mouton De Gruyter. 2004. 297 p.

62. Leppihalme R. Caught in the Frame: A Target – Culture Viewpoint on Allusive Wordplay. *The Translator: Studies in Intercultural Communication, Wordplay and Translation*. 1996. No. 1. P. 199-218.

63. Nagano R. *Allusions in titles of articles*. New York: New York Press, 2019. 200 p.

64. Perri C. Knowing and Playing: The Literary text and Trope Allusion. *American Imago*. 1984. No. 41. P. 117-128.

65. Pfister M. *Konzepte der Intertextualität*. Tübingen: Niemeyer, 1985. 150 p.

66. Riffaterre M. *Syllepsis*. *Critical Inquiry*. 1980. No. 6. P. 625-638.

67. Scheglogg E. *Confirming Allusions: Toward an Empirical Account of Action*. Chigago: Chigago Press, 2006. 371 p.

68. Schweitzer A. *Übersetzung und Linguistik*. Berlin: Suhrkamp Verlag, 2004. 169 p.

69. Thomas R. F. Virgil's Georgics and the art of reference. *Harvard Studies in Classical Philology*. 1986. No. 4. P. 171-198.

70. Valotka A. Creative role of the reader in allusions. Vilnius: Alma Littera, 2020.

84 p.

71. Vlasiuk L., Demydenko O. Features and functioning of allusions in English media materials: linguocultural and translation aspects. *Young Scientist*. 2020.

No. 7 (83). P. 155-158.

72. Vlasiuk L., Demydenko O., Miroshnychenko O. Terminological allusiveness as a distinctive feature of modern media discourse. *Advanced Linguistics*. 2020.

No. 5. P. 11-18.

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

73. Delahunty A., Dignen S. Adonis to Zorro. Oxford Dictionary of Reference and Allusion. New York: Oxford University Press Inc., 2010. 405 p.

74. Delahunty A., Dignen S. Oxford Dictionary of Reference and Allusion. New York: Oxford University Press Inc., 2012. 420 p.

75. Delahunty A., Dignen S., Stock P. The Oxford Dictionary of Allusions. New York: Oxford University Press Inc., 2001. 471 p.

76. Manser H. M. The Facts on File Dictionary of Allusions. New York: Facts On File Inc., 2009. 532 p.

77. Manser H. M. The Facts on File Dictionary of Classical and Biblical Allusions. New York: Facts On File Inc., 2003. 450 p.

СПИСОК ІНТЕРНЕТ-ДЖЕРЕЛ

78. The Oxford Dictionary of Allusions (Oxford Paperback Reference) by Andrew Delahunty. URL: <http://infinity.wecabrio.com/read/198609191-the-oxford-dictionary-of-allusions-oxford-paperbac.pdf>

79. Webber E., Feinsilber M. Merriam-Webster's Dictionary of Allusions. URL: [http://down02.putclub.com/virtual/backup/update/Download/%E5%86%99%E4%BD%9C/Merriam-Websters_Dicti_Allusions\(1999\).pdf](http://down02.putclub.com/virtual/backup/update/Download/%E5%86%99%E4%BD%9C/Merriam-Websters_Dicti_Allusions(1999).pdf)

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

80. Daily Express (газета). URL: <https://www.express.co.uk/>

81. Forbes (журнал). URL: <https://www.forbes.com/?sh=108d61282254>

82. London Evening Standard (газета). URL: <https://www.standard.co.uk/>

83. New York Post (газета). URL: <https://nypost.com/>

84. Stars and Stripes (газета). URL: <https://www.stripes.com/>

85. The Boston Globe (газета). URL: <https://www.bostonglobe.com/>

86. The Economist (журнал). URL: <https://www.economist.com/>

87. The New York Times (газета). URL: <https://www.nytimes.com/>

88. The Sun (газета). URL: <https://www.thesun.co.uk/>

89. The Telegraph (газета). URL: <https://www.telegraph.co.uk/>

90. The Times (газета). URL: <https://www.thetimes.co.uk/>

91. The Washington Post (газета). URL: <https://www.washingtonpost.com/>

92. USA Today (газета). URL: <https://www.usatoday.com>

93. The Guardian (газета). URL: <https://www.theguardian.com/uk>

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ

НУБІП УКРАЇНИ